

Åshild Lunestad

Å bli eller dra?

Om ungdoms oppvekst og fremtidsplaner på bygda i Norge

Masteroppgave i Sosiologi

Veileder: Mariann Villa

Juni 2021

Åshild Lunestad

Å bli eller dra?

Om ungdoms oppvekst og fremtidsplaner på bygda i Norge

Masteroppgave i Sosiologi
Veileder: Mariann Villa
Juni 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap



Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Temaet for denne oppgaven er ungdoms oppvekst på bygda i Norge, og hvordan den henger sammen med flytting fra norske bygder. Målet er å få innsikt hvordan bygdeungdommens oppvekst påvirker deres fremtidsplaner, hva som kjennetegner ungdommene som ønsker å bli i bygda, og hva sosiale nettverk og tilhørighet til heimbygda betyr for ungdommens flyttevalg. For å svare på min problemstilling har jeg gjennomført 9 dybdeintervju med ungdom fra en bygd i Trøndelag. Dataene har jeg tolket med utgangspunkt i empirinære koder og narrativ analyse. Mitt teoretiske rammeverk er fokusert rundt begrep og teori knyttet til bygd, mobilitet og sosial kapital.

I min analyse finner jeg at bygdeungdom med en oppvekst preget av aktiv deltagelse i fritidsaktiviteter og sterke familiebånd i bygda, de jeg kaller «rotfesta og aktive», er de som i størst grad ønsker og planlegger en fremtid på bygda. Dette gjelder særlig de i denne gruppen som også har bondebakgrunn. Disse ungdommene har sterke sosiale nettverk, mye sosial kapital, og sterk tilhørighet til heimbygda, gjennom aktivitet og familie. Det er ungdom uten familierøtter i bygda, «førstegenerasjons bygdeungdom», som er minst sikre på om de ønsker en fremtid i bygda, spesielt de som har følt på seg utenfor på grunn av deres tilflytter-status. Det virker til at opplevd tilhørighet, familie røtter, og deltagelse i sosiale nettverk i oppveksten står sentralt når det kommer til hvem som ønsker å bli i bygda.

Jeg finner også to narrativ som ble sentrale når bygdeungdommen beskrev sin oppvekst og planer for fremtiden. Deres egne «idylliske bygdeoppvekst», med fantastisk natur de kunne benytte seg av, trygghet, nærhet til familie, og deltagelse i aktiviteter, legger grunnlaget når de beskriver ønsket om en fremtid i bygda, nettopp fordi de vil gi dette videre til egne barn. Men før de stifter familie i bygda vil alle mine informanter ut av bygda i en periode – «en tur ut». Dette er knyttet til ønske om utdanning, men også om å oppleve noe nytt utenfor bygda.

Abstract

The focus for this project is the experience of growing up in rural Norway, and how this is connected to youth leaving their rural homes. The aim is to gain insight in how rural youths' upbringing influence their plans for the future, what characterises rural youth who wish to stay, and what social networks and their feeling of belonging means for their mobility choices. To answer my questions, I conducted nine interviews with teenagers from a rural village in Trøndelag. I have been inspired by narrative analysis in my analysis of the data and my theoretical framework includes theory related to rurality, mobility, and social capital.

In my analysis I find that rural youth with an upbringing characterized by active participation in activities and strong family ties in the village, who I call "rooted and active", to the greatest extent plans for a future in their village. This is especially true for those in this group with a farming background. These youths have social capital, strong social networks and feel a strong sense of belonging, through activities and family. Youth without family roots in the village, "first generation rural youth", are not as sure if they want a future in the village, especially those who have felt as outsiders because of their "immigrant" status. It would seem like the feeling of belonging, family roots, and participation in social networks in their upbringing is central when it comes to who wishes to stay in the village.

I also find two central narratives in the youths' descriptions of their upbringing and plans for the future. Their own "idyllic rural upbringing", with amazing nature they took advantage of, security, closeness to their family, and participation in activities, is central when they describe their desire for a future in the village, because they want to pass this on to their future children. But before they wish to return to start their families, all my informants want to leave their village for some time – "a trip out". This is related to the desire for education, but also to the wish to experience something new outside their village.

SOS3901 Masteroppgave i sosiologi

Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU

Vår 2021

Å bli eller dra?

Om ungdoms oppvekst og fremtidsplaner på bygda i Norge

av Åshild Lunestad

Forord

Jeg vil først å fremst takke mine informanter, som ville dele sine erfaringer med meg. Tusen takk for at jeg fikk høre deres fortellinger, uten dere ville det ikke blitt noe prosjekt.

Jeg vil også takke veilederen min, Mariann Villa. Tusen takk for gode råd og nyttige tilbakemeldinger, svar på spørsmål og engasjement for mitt prosjekt. I tillegg rettes en stor takk til Anna Cecilia Rapp, ved Institutt for lærerutdanning, for uvurderlig hjelp i diskusjon av prosjektdesign.

Takk til medstudenter for gode samtaler og støtte gjennom opp og nedturer. Takk til Vegard, som har hørt på alle bekymringer og gitt gode råd. Takk til mamma og pappa som har lest tekst og gitt fine kommentarer. Takk til Ådne for musikalske innslag, til Karen for middager, til Ellinor for våre sosiologiske samtaler, og til tante Ingebjørg for rapporten du sendte. Og tusen takk til venner og familie, for oppmuntringer og interesse.

Åshild Lunestad

Trondheim, juni 2021

Innhold

1. Innledning	6
1.1 Avgrensning og tidligere forskning.....	6
1.1.1 Bygdeungdommen.....	7
1.1.2 Flytting	7
2. Teori	9
2.1 Bygda	9
2.1.2 Sted, stedstilknytning og identitet	10
2.1.3 Ungdom i bygda	11
2.1.4 Rural habitus og lokal kapital.....	12
2.2 Sosial kapital	13
2.2.1 Sosial kapital og felleskap i bygda	14
2.4 Flyttevalg.....	15
3. Metode.....	16
3.1 Design	17
3.2 Utvalg og rekruttering	18
3.3 Intervjuguide og intervjugjennomføring	18
3.4 Forskningsetiske betraktninger.....	20
3.5 Databehandling.....	21
3.6 Datakvalitet	23
4. Analyse.....	25
4.1 En aktiv oppvekst.....	26
4.2 Å føle seg hjemme.....	28
4.3 Forholdet til bygda	31
4.3.1 Barn av bønder	31
4.3.2 Førstegenerasjons bygdeungdom	35
4.3 To sentrale narrativ.....	38
4.3.1 Den idylliske bygdeoppveksten.....	38
4.3.2 Ønsket om en tur ut	41
5. Konklusjon	43
5.1 Hovedfunn.....	43
5.2 Videre forskning.....	45
6. Litteraturliste	46
Vedlegg 1 – Godkjenning fra NSD	52
Vedlegg 2 – Intervjuguide.....	55
Vedlegg 3 – Infoskriv.....	58

1. Innledning

Før bodde flest folk i Norge på landet og bygda, men med industrialisering flyttet behovet for arbeid mot byene – og det gjorde nordmenn også. I dag bor bare 18% av Norges befolkning i spedbygde strøk (SSB, 2020), og innbyggertallene her går gradvis nedover (Wiborg & Anvik 2000). Det ytres ofte bekymringer om at det rurale Norge forlattes til fordel for byene og tettstedene, spesielt over at de unge som vokser opp der flytter, og at bygde-Norge sitter igjen med gamle ensomme gubber som langsomt dør ut. Blant annet kunne man nylig lese i flere lokalaviser om «Den store folkevandringen», der det beskrives bygder hvor over halvparten av ungdommen drar sin vei og bekymringer for hva det vil si for bygdene (Reksnes, 2021). Alt dette tilsier at hvilke flyttevalg ungdommen som vokser opp i disse bygdene tar, vil være et sentralt og interessant tema i dagens samfunn. Bygdeungdommens flyttevalg påvirker deres egen, og bygdas, fremtid.

Selv er jeg motivert til å se på nettopp dette temaet fordi jeg kan se relevansen for spørsmålet i min egen og min families opplevelser. Tematikken er også profesjonsrelevant for meg som lærer, da jeg skal jobbe med ungdom og er interessert i ungdom opplevelser, sosiale nettverk og oppvekst. I tillegg blir både temaet, teorien og metoden i oppgaven relevant når jeg skal undervise i samfunnsfag og sosiologi. Temaet er sosiologisk relevant fordi ungdoms flyttevalg påvirker samfunnet vi lever i.

Jeg vil i min masteroppgave fokusere på ungdoms opplevelse av å vokse opp på bygda og hvordan dette påvirker hvilke muligheter ungdommen ser for å bli i bygda de er fra, eller for å komme tilbake dit. Jeg har fokusert på en bygd i Trøndelag, og snakket med ungdom som går siste året på videregående, og dermed snart tar valg om hvor de skal bo i 20-årene. Jeg vil se nærmere på problemstillingen: *Hvordan virker bygdeungdommens oppvekst inn på deres tanker om å slå seg ned i bygda?* I tillegg vil jeg se på hva som kjennetegner ungdommene som ønsker å bli i bygda, hvordan sosiale nettverk påvirker ungdoms forhold til heimbygda, og hva tilhørigheten til lokalsamfunnet betyr for ungdommens mobilitet.

1.1 Avgrensning og tidligere forskning

Rye (2019) trekker frem at selv om det ble gjennomført en del forskning på ungdom i norske distrikter mellom 2000 og 2010, har lite forskning på temaet blitt publisert etter 2010, verken om deres liv eller flytting (Rye, 2019). I tillegg skjer det endringer i distriktene - fraflyttingen

er mindre fordi det er få igjen som kan flytte ut og disse gjerne er eldre. Dermed blir fokuset å få unge til å bli, returnere eller flytte dit (Eriksen & Andersen, 2021: 15-16). Her vil jeg presentere funn fra tidligere forskning om bygdeungdom og flyttevalg.

1.1.1 Bygdeungdommen

Noen som har sett på distriktsungdommene siden 2010 er Eriksen og Andersen (2021) i sin gjennomgang av Ungdata. De finner at oppveksten på bygda preges av sterk tilhørighet, tette sosiale nettverk, sterk tilknytning til familie og aktiv deltagelse i fritidsarenaer. Livet i bygda er preget av mye sosial kapital, med sosial støtte og sterke relasjoner, og det er denne kapitalen de trekker frem som det som i størst grad kjennetegner bygdene i Norge (Eriksen & Andersen, 2021). I en studie av et bygdesamfunn finner Rapp og Ingebrigtsen (2018) at oppveksten i bygda er god for de fleste, og at de lever i «et tett integrert samfunn, der mange av ungdommene mener og gjør det samme» (Rapp & Ingebrigtsen, 2018: 22). Likevel er det mange som føler de mangler transport, har få møtesteder, har lite å gjøre eller at det kan være vanskelig å være seg selv. Det er de unge som er aktive i populær idrett som virker mest fornøyde med mulighetene i bygda, mens det er ungdom som finner det «vanskelig å være seg selv» (Rapp & Ingebrigtsen, 2018: 21) i bygda som i størst grad er bestemt på å forlate heimbygda.

Eriksen og Andersen (2021) finner at det som i størst grad bidrar til tilhørigheten og felleskapet på bygda er sterke slektsbånd og «sterk kultur for deltagelse på ulike arenaer som fritidsklubb og organisert idrett» (Eriksen & Andersen, 2021: 41). Idrett og fritidsaktiviteter er det viktigste stedet bygdeungdom møter hverandre, det gir sosiale nettverk, felleskap, venner, mulighet til å oppleve tilhørighet, og en «plass i jevnalderfellesskapet» (Strandbu, Stefansen og Smette, 2016: 113). Skauge og Hjelseth (2021) skriver at å delta i idrett «tilskrives stor verdi for individ og samfunn» (Skauge & Hjelseth 2021: 24), gjennom fysisk aktivitet og å skape sosiale nettverk, meningsfulle felleskap og sosial kapital. Rapp og Ingebrigtsen (2018) finner at de fleste av bygdeungdommene er aktive, noe Eriksen og Andersen (2021: 43-44) finner at bygda støtter oppom, slik blir det også et sted for hele bygda å finne felleskap, tilhørighet og solidaritet. På den måten kan idretten gjøre mye for et lokalsamfunn, blant annet ved å skape sosial kapital (Hjelseth 2016).

1.1.2 Flytting

I Flyttemotiv-undersøkelsen fra 2008, finner Sørli, Aure og Langset (2011, 2012), at nærhet til familie er folks viktigste flyttemotiv, mens det er stedet og miljøet der som er den viktigste grunnen til at folk blir boende der de er. Flytting til periferi er oftest begrunnet av familie og

tilhørighet. Unge motiveres i større grad av arbeid og utdanning, mens de når de blir eldre prioriterer bolig og familie (Sørli et. al 2011, Sørli et. al 2012).

Wiborg og Anvik (2000) finner at arbeid og utdanning er en viktig faktor skal man se på flytting, både inn og ut av bygda. Vil bygdeungdommen ta høyere utdanning, blir det uaktuelt å bli boende i heimbygda (Wiborg 2008, Eriksen & Andersen 2021). Stadig flere jobber krever utdanning, og utdanning gir muligheter for individet på jobbmarkedet. Ønsket om utdanning tvinger ungdom ut av bygda, samtidig som det gjør at mange ender opp med yrker som er vanskelig å etablere seg med i heimbygda. Rye (2006) finner at en stor del av bygdeungdommen ønsker seg til mer urbane strøk i 20-årene, mens de heller returnerer til bygda senere i livet. Ungdom med et positivt syn på bygda vil i større grad bo ruralt i 20-årene, mens de med et negativt syn tenker at byen tilbyr flere muligheter, og få av disse kunne tenkt seg å bo i bygda i 20-årene. Det er også en forskjell mellom kjønnene, flere jenter enn gutter vil bo i by i 20-årene (Rye, 2006). Studier av flere mindre bygder viser at mange utflyttere ikke tror de kan få arbeid i heimbygda, og at noen unge tilpasser seg det lokale arbeidsmarkedet i håp av å kunne få jobbe og bo der de vokste opp (Wiborg & Anvik, 2000).

Eriksen og Andersen (2021) hevder at bygdeungdommens fremtidsplaner er «knyttet til deres opplevelse av tilhørighet til lokalmiljøet og deres trivsel og opplevelse av å passe inn» (Eriksen & Andersen, 2021: 11). Wiborg (2008) skriver at hvem som vil tilbake bygda etter ferdig studie avhenger av hvordan bygdeungdommen ser for seg fremtiden. Tenker bygdeungdommen å etablere familie blir bygda mer attraktiv. Da blir ideen om hvor bra og trygt det er å vokse opp på bygda, nærhet til familie, venner og natur, og tilhørigheten man føler til heimbygda blir viktig (Wiborg 2008, Wiborg og Anvik 2000). Rye (2006) finner at når bygdeungdommen ser for seg å få barn, vil 60% bo på landet eller i bygda, mens bare 2% vil bo midt i byen (Rye, 2006: 153). Wiborg (2008: 171) argumenterer for at dette «knytter seg til bilde av den rurale idyll og et nostalgisk bilde av stedet og dreier seg om tilknytning og tilhørighet til et sosialt felleskap». Wiborg og Anvik (2000) hevder at det derfor oppstår et skille mellom bygdeungdom som har slekt i heimbygda og de som er tilflyttere og barn av tilflyttere. Det er fordi dette felleskapet ikke finnes i samme grad for innflytterungdommen som de andre bygdeungdommene, og dette dermed ikke trekker dem tilbake til heimbygda.

Av bygdeungdommen tror færre de vil returnere til heimstedet enn det annen ungdom i Norge gjør (Eriksen & Andersen, 2021). Likevel finner både Rye (2006) og Rapp og Ingebrigtsen (2018) i sine utvalg at de fleste av bygdeungdommen ønsker en fremtid på bygda, enten å forbli i bygda eller å returnere dit etter noe tid ute.

Videre vil jeg presentere relevant teori og begrep opp mot fokuset i min oppgave, ungdoms oppvekst og fremtidstanker, som sammen med den tidligere forskningen ovenfor vil danne bakgrunnen for mine funn. Så vil jeg vise min metode, hvordan jeg samlet inn og behandlet data. Deretter vil jeg presentere funn jeg har gjort i mitt prosjekt, knytte mine funn opp mot tidligere teori og forskning, og presentere sentrale narrativ i min oppgave. Avslutningsvis vil jeg konkludere på bakgrunn av mine funn og mitt teoretiske fundament, i tillegg til å vise mulige tema for videre forskning.

2. Teori

I dette kapittelet vil jeg presentere mitt teoretiske perspektiv for denne oppgaven. Jeg vil først se på teori om bygda, ved å definere bygd som begrep og presentere konseptene *rural idyll* og *livsfasebygda*. Så vil jeg se på teori om sted, stedstilknytning og stedsidentitet før jeg ser på begrepet *rural habitus* og *lokal kapital*, samt teori om ungdommens bilde av bygda. Deretter vil jeg presentere begrepet *sosial kapital* og felleskapet i bygda, som blir gjennomgående i oppgaven. Jeg vil avslutte teoridelen min med å se på teoriutvikling rundt mobilitet og flytting.

2.1 Bygda

Bygda er står sentralt i min oppgave, da jeg ser på hvordan ungdom opplever bygda og hvordan det spiller inn på hvorvidt de har lyst til å bli eller flytte tilbake dit. Å definere bygda kan være vanskelig, men en ordbok vil si at det er et «landområde med mer eller mindre spredt bosetning som utgjør en naturlig eller administrativ enhet» (Universitetet i Bergen & Språkrådet, 2018). En bygd består gjerne av flere grender. «Rural» brukes gjerne synonymt med bygd, og beskriver det landlige, det motsatte av den urbane byen (Thorsen & Verstad, 2009). Begrep som «den nye bygda» og «flytende bygdebilder» er forsøk på å si noe om hva bygda er i dag, ved å fokusere på de forandringene bygda har gått gjennom, som endring i næring, at skille mellom by og bygd minskes, at avstander krymper og en større grad av flytting (Almås, Haugen, Rye & Villa, 2008). I dagens Norge minsker befolkningen i distriktene (Villa & Haugen, 2016).

Bygd forstått som lokalsamfunn viser til et «sted og sosialt miljø innenfor et mindre område» (Villa & Haugen, 2016: 18). Et lokalsamfunn deler gjerne en felles tilhørighet, felles problemer og forpliktelser, og opplever gjerne en følelse av et felles «vi». Et lokalsamfunn er

sosialt konstruert, ikke kun geografisk bestemt (Villa & Haugen 2016, Rye 2011). Ideen om lokalsamfunnet, spesielt det rurale lokalsamfunnet, er ofte rose malt, med fokus på naboskap, fred og ro (Villa & Haugen, 2016)

Mange har nostalgiske og romantiserte forestillinger av bygda, og ser for seg bygda som et sted der det er fint og trygt å vokse opp, som preges av et fredelig og omsorgsfullt sosialt miljø og flott natur (Villa, 2002: 237). Dette er bakgrunnen for begrepet om en «rural idyll». Haugen og Villa (2008) finner at bygdeungdom beskriver de idylliske sidene ved bygda: trygghet, frihet, fred, naturidyll og sosial inkludering. De mener bygda er et fint sted å vokse opp, med lite stress og trafikk, alle kjenner alle og det er lett å drive med friluftsliv. Samtidig sees bygda ofte på som gammeldags, umoderne og preget av sosial kontroll (Haugen & Villa 2008, Rye 2006). Bygdeungdommen trekker frem er at det er lange avstander, at det er færre muligheter i forhold til jobb, kulturtilbud og sosial kontroll der det er vanskelig å skille seg ut (Haugen & Villa 2008: 144), samtidig som de synes det er kjedelig med få muligheter og aktiviteter, dette er den «rural dull» (Rye, 2006: 107).

Ideen om «rural idyll» er også knyttet til flyttevalg. Villa (2002) presenterer konseptet med en «livsfasebygd» og hevder at opplevelsen av bygda er annerledes på bakgrunn av alder, sosial tilhørighet og hvor man er i livet. Ungdom som vokser opp på bygda blir som regel utflyttere når de er ferdig med videregående. Utflytterne er potensielle tilbakeflyttere, ofte hvis de velger «bygdelivet i familieetableringsfasen» (Villa 2002: 229-230) eller fordi de returnerer til familiegård eller bedrift. Det er knyttet til deres bygdeidylliske oppvekst i bygda, de vil ikke få barn i byen, men vil gi dem en oppvekst som ligner deres egen trygge bygdeoppvekst (Villa, 2002).

2.1.2 Sted, stedstilknytning og identitet

Bygda er et sted. Stedet de vokser opp påvirker ungdoms hverdag, ungdomstid og deres «sosiale og kulturelle praksiser» (Eriksen & Andersen 2021: 14). Simonsen (2008, i Aure, Berg, Cruickshank & Dale, 2015: 17) beskriver sted som: «a specific articulation of social practises, social relations and materiality, as well as experiences, narratives and symbolic meanings of the place held by its different users». Han ser to hoveddimensjoner ved sted: det spesifikke som omhandler det sosiale og relasjoner, og det symbolske som ser på hvordan man identifiserer seg med et sted. Begge deler er dynamiske og i endring (Simonsen 2008 I Aure, Berg, Cruickshank & Dale, 2015: 17-18). Berg (2016) argumenterer for at hvis man ser

på lokalsamfunn som sted ser man på «felles kultur, verdier og/eller interesser som basert på både sosial identitet og territorium/rom» (Berg, 2016: 36).

Mennesker er knyttet til steder. Aure, Nygaard og Wiborg (2015: 196) definerer stedstilknypning som knypningen mellom mennesker og «deres meningsfulle omgivelser». Den er «sosial og kulturell» (Wiborg, 2003: 142), og kan sees gjennom styrken og mengden av «sosiale stedlige relasjoner» (Aure, Nygaard & Wiborg, 2015: 206). Berg (2016) skriver at tilhørigheten man føler til heimstedet sitt også henger sammen med hva «man føler at andre synes man hører hjemme der» (Berg, 2016: 40). Hun argumenterer for at tilhørighet også påvirker hvordan det er å bo et sted.

Lewicka (2014, i Berg 2016) mener at man ikke bare kan se på botid når man vil forstå hvordan stedstilhørighet dannes, men også på familiehistorie. Folk har en sterkere tilhørighet der de har slektsbånd. Er du innflytter eller barn av innflyttere finner Wiborg (2008) at du gjerne føler deg som utenfor. Dette kommer av at i små lokalsamfunn brukes gjerne familie og slekthistorie som en måte å se sosial organisering og «lokal tilhørighet» (Wiborg, 2003: 145), og dette kan gi nettverk, røtter, sosial og kulturell kapital og posisjon. Paulgaard (2015) finner at stedstilhørighet og tilknytpningen kan fungere som noe som holder deg på et sted, og da gjerne for å beholde bånd til det sosiale nettverket på heimstedet.

Wiborg (2008) skriver at identitet er skapt med andre «i en pågående prosess» og er «hvordan vi forstår oss selv» (Wiborg, 2008: 161). Identiteten din er knyttet til hvor du er fra (Paulgaard, 2015, Berg 2016, Wiborg 2008, Rye 2006). Ordet «stedsidentitet» kan brukes både om et steds identitet, og om man identifiserer seg med et sted. Et steds identitet påvirker innbygges identitet og motsatt (Dale & Berg, 2012: 23). Wiborg (2008) hevder også at identiteten deres blir reflektert i hvordan de omtaler tilhørighet til heimbygda, og mener at et «hjem kan forstås både som et sted og som en følelse knyttet til identitet» (Wiborg, 2008: 172). Derfor vil å «være hjemme» innebærer at ens identitet er bekreftet.

2.1.3 Ungdom i bygda

Haugen og Villa (2008) ser på hvordan bygdeungdommen selv ser på bygda, og finner at bygda gjerne blir sett på som enten idyllisk eller kjedelig, en «rural idyll» eller en «rural dull». Eriksen og Andersen (2021) finner at ungdoms planer for fremtiden henger sammen med deres opplevde tilhørighet, arbeidsmuligheter, og «deres trivsel og opplevelse av å passe inn» (Eriksen & Andersen, 2021: 116). De deler distriktsungdom inn i tre typer; «de rotfesta

og veltilpassa», «de som vil opp og ut» og «de sårbare». Disse kom de frem til ut ifra forskjeller i «tilhørighet, trivsel og fremtidsplaner» (Eriksen & Andersen, 2021: 94). Den største gruppen er «de rotfesta og veltilpassa», og disse ungdommene trives, har venner, er aktive i idrett eller andre fritidsarenaer. De har sterk tilhørighet i bygda gjennom «dype røtter og tette bånd» (Eriksen & Andersen, 2021: 10) - blant annet gjennom lang familiehistorie i bygda. De passer godt inn i bygda, ser for seg en fremtid i der, og planlegger fremtiden deretter (Eriksen & Andersen, 2021).

«De som vil opp og ut» har som «de rotfesta og veltilpassa» trivdes i bygda og har nettverk der, men ser ikke for seg en fremtid i bygda. De skiller seg fra «de rotfesta og veltilpassa» ved at de ikke har slekt og familie i bygda og dermed ikke har de samme sterke båndene. Derfor blir det også lettere for dem å finne nye veier, gjerne ut av bygda. De vil ikke bare ut av bygda, men «opp» - de er optimistiske om egen fremtid, og det innebærer gjerne høyere utdanning (Eriksen & Andersen, 2021). Dette passer godt inn i Fossos (2004: 133) argument om bygdeungdommen, der en gruppe gjerne er aktive og gode på skolen, og vil ut og gjøre noe med livet, mens en annen gruppe har sterke røtter i bygda og gjerne følger i forsporene til foreldre og ikke vil forlate bygda. Den tredje gruppen Eriksen og Andersen (2021) beskriver er «de sårbare», som deltar i liten grad i fritidsaktiviteter med jevnaldrende i bygda, og har et mer negativt forhold til lokalmiljøet.

2.1.4 Rural habitus og lokal kapital

Rye (2006) bruker Bourdieus begrep om habitus for å se på hvorfor ungdom tenker som de gjør om heimbygda si. Habitus skapes når spesifikke ting blir knyttet til en gruppe og blir til “systems of durable, transposable dispositions” (Bourdieu, 1990: 53). Habitus beskriver en persons: “internalized structures, dispositions, tendencies, habits, ways of acting, that are both individualistic and yet typical of one’s social groups, communities, family, and historical position” (Oliver & O’Reilly 2010: 56). Rye (2006) beskriver at en lokal habitus innebærer å verdsette livet på bygda over livet utenfor.

Corbett (2007, i Paulgaard 2015) bygger på Bourdieus kapitalbegrep i konseptet om «localised social capital», som viser til kapital og ressurser man besitter «innenfor en stedlig avgrenset virkelighet» (Paulgaard, 2015: 125). Denne kapitalen kan være en ressurs som kan knytte bygdeungdom til heimbygda. Kapital fungerer som makt (Bourdieu, 1985), og er noe man arver og som er verdsatt forskjellig i forskjellige miljø (Bårdstu, 2015), og som påvirker

hvordan man ser verden rundt seg (Skeggs, 1997). Rye (2006, 2011) argumenterer for at bygdeungdommens kapital og habitus påvirker hvordan de ser bygda, og at dette igjen påvirker hvilke flyttevalg de tar. Deres rurale habitus virker slik at bygdeungdommene har en større lyst til å benytte seg av sin lokale kapital. Selv om bygdeungdommen ser på seg selv som frie aktører, er strukturer «present in their choices through their localistic habitus» (Rye, 2006: 35).

Som Villa og Haugen (2008) finner også Rye (2006) at bygdeungdommen ser på bygda som «rural idyll» eller som «rural dull». Om ungdom fokuserer på det negative eller positive ved bygda har sammenheng med hvem de er og deres habitus. Blant annet er det forskjell på kjønn, guttene er mer positive i sine beskrivelser enn hva jentene er, og har en sterkere «rural habitus» (Rye, 2006). Det kan henge sammen med at gutter gjerne har en sterkere tilhørighet til bygda, gjennom en «bygdemaskulinitet» og sterk bygdeidentitet. Menns roller i jordbruket og hjørnesteinsbedriftene i bygdene og et kjønnnet arbeidsmarked i bygda gir flere jobb og fremtidsmuligheter for guttene, mens jentene gjerne planlegger å ta utdanning ute (Eriksen & Andersen, 2021).

Rye (2006) trekker frem bondeungdommen som en gruppe som skiller seg ut fra resten av ungdommen i bygda. De har et bedre bilde av bygda og et større ønske om å bli. Dette er fordi de arver «rural habitus» (Rye, 2006: 130) og har en livsstil som er sterkt forankret i bygda. Bondeungdommen har en høyere lokal kapital i og med at de tar med seg gård og kunnskap fra foreldre. Denne kapitalen er verdt mye i bygda, men lite utenfor og med sin rurale habitus arver de også et ønske om å bruke den lokale kapitalen de sitter inne med – og dermed bli i bygda (Rye, 2006). Noe av det samme gjelder ungdommene som er aktive i bondelaget, unge bønder og unge som jakter, som også gjerne blir. Barn av innflyttere på sin side, eller ungdom som selv er innflyttere, har et dårligere bilde av bygda og ser på den som mer kjedelig enn idyllisk. Alle disse strukturene fungerer som insentiver for valgene de gjør (Rye, 2006).

2.2 Sosial kapital

Haugen og Blekesaune (2016) beskriver sosial kapital som «limet» i et samfunn, og finner at dette «limet» er sterkere i bygdesamfunn enn i byer (Haugen & Blekesaune, 2016: 305). Dette limet, den sosiale kapitalen, beskriver Putnam (2000) som trekk ved sosiale organisasjoner «that facilitate coordination and cooperation for mutual benefit» (Putnam, 2000: 67). Disse trekkene er sosiale forbindelser, tilhørighet, altruisme, tillit og sosial deltagelse og aktivitet.

Putnam (2000) finner at den viktigste og tydeligste formen for sosial kapital finnes i familie og slekt. Haugen og Blekesaune (2016) mener at å delta i «i felles aktiviteter i lokalsamfunnet» (Haugen & Blekesaune, 2016: 305), er noe av det som skaper sosial kapital. Og Eriksen og Andersen (2021: 40) finner at sosial kapital er noe som kjennetegner spedbygde strøk som har delte normer og tette sosiale bånd, og at sosial støtte, kjærlighet, tilhørighet og muligheten for å delta aktivt i samfunnet, er konsekvenser av sosial kapital.

Det finnes også negative aspekter ved sosial kapital, som sosial kontroll, jantelov, forventninger om konformitet og utenforskap blant de som ikke passer inn. Disse negative sidene blir gjerne ekstra tydelig i ungdomstiden (Eriksen & Andersen, 2021: 74).

2.2.1 Sosial kapital og felleskap i bygda

Tidligere teori og forskning trekker frem at rurale områder kjennetegnes av sosial kapital, gjennom sterke bånd mellom mennesker, høy tillit, kjente normer og som steder der alle kjenner alle (Eriksen & Andersen, 2021). Sosiologen Ferdinand Tönnies (2001) presenterte begrepene Gemeinschaft og Gesellschaft som en måte å forklare ulike typer samfunn. Han ville spesifikt se på hva som skilte bysamfunnet fra de rurale samfunnene på bygda. Tönnies (2001) argumenterte for at de rurale samfunnene er ekte, naturlige og levende organiske felleskap, mens de urbane samfunn kun er en mekanisk konstruksjon. De rurale samfunnene, «gemeinschaft», kjennetegnes av at det er kjent og trygt og et sted der er mennesker lever fredelig sammen. Her er man knyttet sammen, på godt og ondt. Dette passer godt inn i Putnams (2000) senere teori om sosial kapital, og at nettopp livet på landet er i større grad preget av denne formen for kapital enn livet i byene. Mennesker i Gemeinschaft «forblir sammen til tross for alt som separerer dem» mens de som lever i Gesellschaft (byene) «forblir separerte til tross for alt som forener dem» (Tönnies & Harris, 2001: 52). Tönnies skriver at vennskap i bygda utvikles av naboskap gjennom felles minner og interesser som skaper lojalitet og tillit.

Rye (2006) finner at mye av dette fremdeles stemmer. I bygda er mennesker tett knyttet til hverandre, blant annet fordi alle kjenner alle og fordi bygdesamfunnet er veldig gjennomskiktig (Rye, 2006: 106). Det skaper en trygghetsfølelse i bygda (Haugen & Villa: 2005). Det er også et av Eriksen og Andersen (2021) hovedfunn, at ungdoms liv i bygdene preges av «nære relasjoner, sosial støtte, tilhørighet og aktiv deltagelse» (Eriksen & Andersen, 2021: 8) – sosial kapital. Den sosiale kapitalen handler om felleskapet og tilknytningen til bygda, gjerne gjennom et sosialt miljø, som idrett eller andre fritidsaktiviteter. Og gjennom røtter i bygda og

dype slektskap, som gir samvær mellom generasjoner, tilhørighet og trygghet. Den sosiale kapitalen i bygda, sammen med fri natur, er noe av det som utgjør ideen om den «rurale idyll» (Eriksen & Andersen, 2021).

Thorsen og Verstad (2009) skriver at det i bygda gjerne skapes tette sosiale relasjoner, som kan gi et mindre mulighetsrom over hva som aksepteres og ikke. Dette internaliseres gjerne hos enkeltindivider, det skaper trygghet samtidig som det minskede mulighetsrommet «virker undertrykkende» (Thorsen & Verstad, 2009: 186). Det at «alle kjenner alle» gjør at det kan være vanskelig å skille seg ut i bygda, «å være lik dei andre er ofte rekna for å vere av det gode» (Villa 2002: 236). Dette er knyttet til de negative sidene for sosial kapital (Eriksen & Andersen, 2021). Villa (2002) og Wiborg (2008) finner i tilknytning til dette at bygdeungdommen gjerne føler seg friere i byen, der de ikke blir sett på samme måte som de blir i heimbygda.

2.4 Flyttevalg

I dag flytter folk lengre og oftere enn tidligere, noe Giddens og Baumann argumenterer for at er et sentralt trekk ved det senmoderne/flytende moderne samfunnet (Villa & Haugen, 2016). Bygdeungdom er av de som flytter mest på seg, og hvor de flytter påvirker egne og heimbygdas liv (Fauske, 2001). Tre samfunnsendringer har påvirket ungdoms migrasjon: det er lettere å flytte på seg, utdanning har blitt viktigere og den får man i urbane områder, og i tråd med Giddens, Beck, Bauman teorier så er unge i dag friere til å gjøre egne valg (Rye, 2006).

Man ser ofte på «push» og «pull-faktorer» når man vil undersøke hvorfor folk flytter på seg, altså hva som dytter folk ut eller trekker folk til et sted (Sørli, Aure & Langset, 2011: 42). Disse ser man på med en *strukturell tilnærming* eller en *aktørtilnærming*. En strukturell tilnærming ser på flytting på samfunnsnivå, og fokuserer gjerne på jobbmuligheter og økonomi. En aktørtilnærming ser nærmere på menneskers individuelle motiv for flytting og ligger tett opp mot nyere modernitetsteorier om at vi lever i et individualisert samfunn, der valg man tar er «mindre avhengige av gitte størrelser som sosial bakgrunn, familie og kjønn» (Markussen, Lødding, Sandberg & Vibe, 2006: 47), og at ungdom er friere til å gjøre egne valg enn tidligere (Rye, 2011). Mathiesen, Buland og Bungum (2014) finner at ungdom selv mener de tar frie valg, men at de er påvirket av sin bakgrunn, blant annet fordi «ungdoms interesser og personlighet blir ikke formet i et vakuum» (Mathiesen et al. 2014: 3). Så selv om

flytteprosjekter må sees på som ungdoms forsøk på å skape egne liv, er de påvirket av sosial bakgrunn i hva de gjør og hvordan de gjør det (Rye, 2006).

Grimsrud (2000) argumenterer for å kombinere både aktør og struktur tilnærmingen med en struktureringssteori, der fokuset ligger på at folk selv skaper strukturene som påvirker dem. Byer tilbyr ofte et større arbeidsmarked enn det som finnes i bygdene (Grimsrud, 2000: 25) og det er også her det er lettest å få en utdanning (Rye, 2011: 172). Dette i seg selv er strukturer, eksempelgjort gjennom for eksempel kommunereformen og andre sentraliseringsprosesser (Villa & Haugen, 2016: 25), men som virker inn på enkeltindividers valg om hvor de bor, og som gjerne fører til at ungdom fra bygda forlater den. Wiborg og Anvik (2000) finner at forutsetningene for flytting til bygda skapes i et samspill mellom strukturelle forhold, som jobbmarked, og individuelle ønsker om livsstil og preferanser. Rye (2019) argumenterer for at strukturer som hvor det er utdannings og arbeidsmuligheter, sammen med «kulturelle føringer» som mulighetene i byen, det «moderne» ved den, og det at flytting i seg selv sees på som noe positivt for ungdoms fremtid, fører ungdom ut fra bygdene (Rye, 2019: 8-9).

En annen måte å kombinere strukturer og aktørers valg er å benytte seg av Bourdieus teorier, som jeg har presentert tidligere i denne oppgaven, der ser man på flyttere som frie, men at friheten er påvirket av deres habitus (Rye, 2006). Habitus-begrepet trekker Rye (2006) frem som måten Bourdieu greier å knytte individuelle ønsker og samfunns strukturer. Individ tar frie valg, men de bruker «their freedom to fulfil goals that have the imprint of their social and economic background» (Rye, 2006: 21), og en persons habitus kan brukes til å forklare hvilke valg et menneske gjør (Wilken, 2008). Aure, Berg, Cruickshank & Dale (2015) skriver at flyttevalg kan være motivert av «ens identitetsmessige habitus» (Aure, Berg, Cruickshank & Dale, 2015: 16), mens Blaauboer (2011) på sin side argumenterer for at oppvekstforhold, gjennom blant annet lokalisert kapital og sosialisering for en type bosted – som bygd eller by.

Jeg vil, med bakgrunn i det teoretiske grunnlaget jeg har gjort rede for her, i denne oppgaven se nærmere på min problemstilling om hvordan bygdeungdoms oppvekst påvirker deres tanker om å slå seg ned i bygda.

3. Metode

I dette kapitlet vil jeg presentere hvordan jeg har gjennomført forskningsprosjektet mitt der jeg ser på bygdeungdommens oppvekst, hva som kjennetegner ungdom som ønsker en fremtid i bygda, og hvordan tilhørighet og sosiale nettverk i bygda påvirker ungdoms fremtidsplaner.

Jeg vil begrunne de valgene jeg har tatt når det kommer til design, utvalg, intervjuguide, intervjugjennomføring, og databehandling. Jeg vil også reflektere rundt oppgavens pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet. Det er i håp om at dette vil vise hvordan min tilnærming og valgene jeg har tatt, leder mot å besvare min problemstilling.

3.1 Design

Formålet med dette prosjektet er å få en innsikt i bygdeungdommens opplevelser, erfaringer, refleksjoner og meninger rundt egne liv og hvordan de forestiller seg egen fremtid, for å på den måten kunne si noe om gruppen de tilhører - bygdeungdommen. Derfor har jeg valgt å gjennomføre en kvalitativ studie med bruk av dybdeintervju (Tjora 2017, Hammersley 2017). Min vitenskapsteoretiske tilnærming ligger dermed hos kvalitativ forskning, som prøver å undersøke fenomen empirisk og bruke en systematisk induktiv tilnærming for å forstå det fenomenet. Kvalitativ forskning ser gjerne på meningsdanning, handling og interaksjon, og forsøker å forstå hvordan en aktør forstår verden rundt seg, sine erfaringer og skaper sin egen livsverden og har som mål å komme frem til innsikt som «kan testes ved en form for konsept- eller teoriutvikling» (Tjora, 2018: 71).

Induktiv forskning forsøker å finne generelle trekk ut fra observasjoner, og starter med observasjon før den utvikler sammenhenger. Deduktiv forskning starter i motsatt ende, og bruker allerede utviklet teori til å se på enkelthendelser. Jeg har brukt en *abduktiv tilnærming*, som er et forsøk på å kombinere både en induktiv og deduktiv forskning (Tjora, 2018). En abduktiv tilnærming flytter mellom teori og empiri, har som mål å utvikle nye konsepter og teori og foreslår “explanations, which were then formalized into deductions, while induction confirmed them through empirical testing” (Timmermans & Tavory, 2012: 171). Jeg har forsøkt å tilføye noe nytt og gi et nytt perspektiv på hvorfor ungdom opplever tilhørighet til heimbygda og ønsker å bli der, og å videreutvikle teori på området.

Jeg har i mitt prosjekt startet med empiri, samtidig som jeg har latt teori spille en rolle både før og i løpet av forskningsprosessen, slik Tjora (2018) foreslår for en abduktiv tilnærming. Slik kommer jeg inn i datainnsamling med nødvendig bakgrunnskunnskap og har inspirasjon til gode forskningsspørsmål. Samtidig har jeg vært åpen og nysgjerrig i møte med informantene og deres opplevelser, uten å kun være opptatt av hva andre har funnet før meg, men også være åpen for nye fenomener og sammenhenger.

3.2 Utvalg og rekruttering

For å finne svar på min problemstilling og forskningsspørsmål ville jeg intervju ungdom som hadde relevante erfaringer om det jeg ser på, nemlig oppvekst i bygd. Derfor har jeg tatt i bruk strategisk rekruttering, altså har jeg utformet et sett med kriterier som avgjør hvorvidt en informant er egnet for intervju eller ikke (Tjora, 2017: 130). Jeg ville snakke med ungdom som var over 18 år, men enda ikke hadde sluttet på videregående. Jeg gjennomførte likevel også et prøveintervju med en informant som var ferdig med videregående og hadde begynt å studere. Da jeg fikk mye ut av dette intervjuet er også dette inkludert i datamaterialet. Jeg har valgt å se på ungdom i en konkret bygdekommune i Trøndelag, med under 5000 innbyggere, og alle mine informanter kommer herifra.

Inkludert prøveintervjuet har jeg 9 informanter, og alle disse informantene oppfyller mine utvalgs-kriterier. Her er en kort presentasjon av informantene:

«Eirik»	18 år gammel elev ved studiespesialiserende linje, aktiv i idretten.
«Magnus»	18 år gammel elev ved studiespesialiserende linje, innflytter, aktiv i idretten.
«Hanne»	18 år gammel elev ved studiespesialiserende linje, vokst opp på gård, aktiv med idrett og jakt.
«Arne»	18 år gammel elev ved studiespesialiserende linje, aktiv med idrett og jakt.
«Elise»	18 år gammel elev ved studiespesialiserende linje, aktiv i organisasjon, innflytter.
«Håkon»	18 år gammel elev som går påbygg etter yrkesfaglig linje, vokst opp på gård.
«Ingrid»	18 år gammel elev ved yrkesfaglinje, vokst opp på gård, aktiv i idrett.
«Trym»	18 år gammel elev ved yrkesfaglinje, vokst opp på gård, aktiv i idretten.
«Vetle»	21 år gammel student, barn av innflyttere, aktiv i idretten.

3.3 Intervjuguide og intervjugjennomføring

Jeg valgte å gjennomføre dybdeintervju fordi det sammenfaller med svarene jeg var ute etter. Man bruker gjerne dybdeintervju om man vil «studere meninger, holdninger og erfaringer» (Tjora, 2017: 114), og se informantens livsverden – hvordan de erfarer verden og sine liv (Silverman, 2017: 144). I et dybdeintervju forsøker man å skape en relativt fri samtale, der informanter kan snakke om relevante tema og man vil at informanten skal kunne reflektere

rundt egne opplevelser og meninger, hvordan de reflekterer rundt det og hvordan de forstår verden rundt seg. Dybdeintervju evner seg godt til narrativ analyse, for å høre en informants historie, og hvordan samfunn og struktur påvirker dem (Tjora, 2017: 115-116).

Kvale (1996 i Roulston, 2010: 202) presenterer flere kriterier for kvaliteten av et intervju. Intervjuet bør være selvforklarende, ha rike og relevante svar, lengre svar enn spørsmål, og intervjuer bør følge opp svar og tolkninger i løpet av intervjuet. Silverman (2017: 154-155) hevder at åpenhet til informanter, detaljert transkripsjon, og å knytte analyse til konkrete sitater, samt å la informantene presentere seg selv og skape sin egen identitet, gir bedre intervjuforskning. Alt dette har jeg forsøkt å oppnå i mine intervjuer. Jeg har fått gode og lange svar som har gitt mye til mitt prosjekt, stilt oppfølgingsspørsmål og prøvd å forsikre meg om at jeg har forstått informantene riktig. Jeg har en detaljert transkripsjon, har vært åpen om prosjektet til mine informanter og har knyttet analysen min til konkrete elementer fra intervjuene.

Før jeg gjennomførte intervju utformet jeg en intervjuguide med spørsmål og oppfølgingsspørsmål. Det var for å ha en viss oversikt i intervjusituasjonen og for å huske på hvilke spørsmål jeg var interessert i å få besvart. De spørsmålene jeg vurderte som viktigst markerte jeg. Intervjuguiden ble laget med bakgrunn i kunnskap om temaet og tidligere forskning. I guiden startet jeg med oppvarmingsspørsmål, der informanten får snakke om seg selv og sine interesser, som skaper trygghet for informanten (Tjora, 2017: 146) samtidig som det er relevant for prosjektet. Deretter delte jeg refleksjonsdelen av intervjuguiden inn i flere tema; skole og fritid, bygda, studier, møtet med byen, kjønnsroller, og informantens fremtid. Disse temaene kommer fra hva jeg har villet undersøke, også i tråd med hva tidligere forskning har funnet på området. Likevel vil bare noen av disse temaene diskuteres i min analyse, på grunn av hvilke funn jeg gjorde og videre avgrensning av oppgaven. Jeg avsluttet hvert intervju med å spørre om det var noe mer informantene ville snakke om eller utdype.

I narrativ analyse er det sentralt at narrative fra intervjuer skapes sammen med forskeren, og derfor er hvordan man gjennomfører et intervju viktig. Holstein og Gubrium (2016 i Silverman 2017) argumenterer derfor for å ikke kun se på hva informantene sier, men å se på intervjuet som en aktiv prosess og se på hva som sies «in relation to how, where, when and by whom the narratives are conveyed» (Holstein & Gubrium 2016, i Silverman 2017: 152). Riessman (2008) argumenterer for å stille spørsmål som åpner opp, og som kan gi informantene muligheter til å skape meningsfulle svar, samtidig som man ser på hvordan de

skaper fortellinger. Derfor var jeg opptatt av å ikke være bundet til intervjuguiden min, men åpnet opp for hvilke historier mine informanter kom med og for å skape en samtale med dem.

Masterprosjektet mitt ble gjennomført i midten av Covid-19 pandemien, og prøveintervjuet er det eneste av mine intervjuer som var holdt fysisk. Denne informanten hadde allerede flyttet fra Bygd til Trondheim, og intervjuet ble gjennomført i et grupperom på NTNU. Jeg oppfordret informanten til å selv foreslå hvor vi møttes, slik at han skulle føle seg komfortabel. Dette intervjuet ble gjennomført i november 2020, og var i samråd med daværende smittevernregler. Smittevernregler er grunnen til at resten av intervjuene er gjennomført digitalt. Jeg hadde foretrukket å gjennomføre alle intervjuene fysisk, og hadde planlagt en ekskursjon til Bygd for å bli bedre kjent og la ungdommene vise frem heimbygda si. Dette lot seg ikke gjennomføre, da smittevernregler tilsa at man ikke skulle bevege seg over kommunegrenser. De digitale intervjuene ble gjennomført fra desember 2020 til januar 2021, hovedsakelig i desember. Alle intervjuene varte mellom 30 til 60 minutter.

Alle informantene mine samtykket til at intervjuene deres kunne tas opp på lydopptaker. Det gjorde at jeg har fått tilgang på gode sitater og detaljer fra intervjuene til å bruke i min analyse. I tillegg tok jeg noen notater i løpet av intervjuene. Fordi jeg benyttet meg av lydopptaker, og ikke var avhengig av å ta detaljerte notater i løpet av intervjuet, ledet det til en friere samtale, der jeg endret rekkefølge og formulering på noe av intervjuguiden. Det har vært en styrke å bruke intervjuguiden som utgangspunkt og samtidig være åpen til og følge opp det som skjer underveis i intervjuet. Det er viktig å bemerke at ingen av spørsmålene som ble stilt er vesentlig forskjellig fra intervjuguiden som ble sendt inn og godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD).

3.4 Forskningsetiske betraktninger

Blant annet fordi jeg intervjuer unge mennesker fra et lite sted har jeg vært opptatt av at informantene har visst hva de har samtykket til ved å bli med i prosjektet og å beskytte deres identitet. Før hvert intervju fikk informantene tilsendt mitt infoskriv, som vi gikk gjennom muntlig i starten av intervjuet, der jeg informerte om formålet til prosjektet, om dataoppbevaring, anonymisering og svarte på spørsmål. Jeg var tydelig på at det å la seg intervju var noe de potensielle informantene kunne takke nei til, og at de hadde mulighet til å trekke seg når som helst dersom de takket ja. Alt dette er i håp om å opprette tillit, noe Tjora (2017) argumenterer for viktigheten av, mellom meg og mine informanter.

Anonymitet i forskning handler om å beskytte informanters identitet samtidig som man beholder dataens integritet (Sauders, Kitzinger & Kitzinger, 2015). Jeg har valgt å benytte meg av pseudonym for å oppnå anonymisering og leservennlighet. Ingen av navnene har likhet med informantenes egentlige navn, og er tilfeldig valgt. I mitt prosjekt har jeg ett «small population problem» (Sauders, Kitzinger & Kitzinger, 2015: 618-619), da jeg ser på en liten bygd, og å identifisere denne bygden ville kunne gjøre det lett for andre innbyggere å oppdage identiteten til mine informanter. Derfor har jeg valgt å gi bygda en generell beskrivelse, slik at jeg ikke gjør bygda og informantene identifiserbare, men heller ikke tar bort konteksten dataen er hentet i.

Prosjektet ble godkjent av NSD i oktober 2020.

3.5 Databehandling

I databehandlingen har jeg valgt å benytte meg av en kombinasjon av ulike forskningsdesign. Jeg har brukt verktøy fra både Tjoras (2017, 2018) stegvis-deduktive metode (SDI) og fra narrativ analyse (Riessmann, 2008) for å se etter fortellinger. SDI fungerer gjennom «arbeid i etapper fra rådata til konsepter» (Tjora, 2018: 16) og er sentrert rundt koding av datamaterialet, som kan gjøre det enklere å se hvilke temaer man vil fokusere på. Men noe blir også borte i kodingen (Childers, 2014), derfor tar jeg inspirasjon fra narrative analyse, som ser på hele historier i kontekst (Riessmann 2008, Atkinson 2015). Her blir også fortellingene informanter kommer med ikke bare sett for hva de inneholder, men hvordan de blir fortalt.

Etter intervjuene transkriberte jeg lydopptakene. Jeg har valgt å transkribere detaljert, og inkludert verbale lyder, noe Holstein og Gubrium (2016 i Silverman 2017: 149) argumenterer er et grunnlag for analyse av intervju. Jeg har ikke transkribert intervjuene på informantens dialekt, fordi dialekten ikke vil være relevant for min analyse, og for å ytterligere anonymisere bygda og ungdommen. Mitt fokus var hele tiden hva informantene har sagt og ment. En utfordring ved at mine intervjuer var digitale er at noe av lyden har blitt noe uklart, og at noe av informanters svar ble borte. Dette har imidlertid vært et lite problem, og det har i de fleste tilfeller vært mulig å tyde alt informantene har sagt i transkribering av intervjuet. Likevel kan det hende jeg har mistet noe nyanse på grunn av dette.

Jeg har, etter Tjoras SDI modell, kodet den transkriberte dataen. Koding er en måte å kategorisere kvalitativ data på. Jeg benyttet meg av empirinær koding, slik at mine koder kommer av hva som faktisk ble sagt i intervjuet (Tjora, 2017: 201). Kodingen gjennomførte jeg ved å skrive ut alle intervjuene, og klippe ut koder fra utskriftene. De forskjellige intervjuene ble skrevet ut på forskjellig farget papir, slik at jeg lettere kunne knytte en spesifikk informant til kodene. Det var for å beholde sammenhengene jeg fant i datamaterialet. Både i intervjuprosessen, transkriberingen og under kodingen fant jeg interessante *empirisk-analytiske referansepunkter*, altså «utsagn som antyder relevante analytiske eller konseptuelle retninger» (Tjora, 2017: 204) som vekket min nysgjerrighet, og skrev jeg notater for å ta vare på disse. Dette, sammen med nøye lesing av data, er en måte for meg å starte analyseprosessen (Augustine, 2014).

De utklippede papirkodene grupperte jeg etter tema, jeg fant grupperinger jeg mente sa noe om samme tema, før jeg limte dem på et større ark. Jeg tegnet også streker mellom ulike tema for å se sammenhengen mellom dem. Det endte med seks grupper, ved at jeg fokuserte på de viktigste temaene og kombinerte tema, samtidig som jeg sikret konsistens innad i gruppene og forskjeller mellom de ulike gruppene, slik Tjora (2017: 209) argumenterer for. Dette, og at grupperingene kommer av spørsmålene jeg vil svare på, bidrar til pålitelighet og gyldighet.

Fordi koding gjerne ikke forteller «hele» historien har jeg også vært inspirert av narrativ analyse. I narrativ analyse ser man hele narrativet i ett, noe man mister når man koder og deler opp datamaterialet. Narrativ analyse vil «keep a story ‘intact’» (Riessman, 2008: 51), og forsøker å analysere på bakgrunn av et narrativ og ikke bare deler eller temaer i et datamateriale. Å ikke bare lete etter koder, men også gjennomgående fortellinger, historier eller narrativ og hvordan disse får mening for informantene er relevant i mitt prosjekt, blant annet fordi jeg er interessert i ungdommens bakgrunn. Fortellinger er en måte aktører ser livene sine på (Atkinson, 2015: 100), skaper sin identitet (Riessman 2008: 8) og hvordan de ser på verden rundt seg. Fortellingene er ikke objektive beskrivelser av en hendelse, men viser heller hvordan en informant har opplevd noe (Wiborg, 2003: 131-132). Dette er relevant for meg blant annet fordi jeg vil undersøke tilhørighet, identitet og hvordan ungdom ser bygda i sammenheng med fremtidsønsker hos bygdeungdommen.

Narrativ analyse innebærer «a systematic analysis of stories, accounts, memories and the like» (Atkinson, 2015: 43-44). Narrativ er fortellinger, som skaper identitet og er en måte mennesker forstår sin egen historie og hvem de er. Sentrale spørsmål i narrativ analyse er: hvorfor noe blir et narrativ, hvem skapes det for, hva skal det oppnå og hvilken kulturell

bakgrunn den bygger på. Narrativ analyse kan både fokusere på hva som blir sagt, tematisk analyse, og hvordan narrativ skapes og struktureres for å oppnå et mål, strukturell analyse. Disse kan fint kombineres (Riessman 2008), noe jeg har forsøkt i min analyse.

Selv om jeg her har beskrevet min kodeprosess, har jeg gjennom denne prosessen lett etter historier, og min «koding» ligger tett opp mot dette. Jeg har lange koder, og jeg har vært opptatt av enkelthistoriene til mine informanter og hvordan de henger sammen, og derfor passet på at det i kodingen er tydelig hvem av informantene som har kommet med et utsagn. Jeg ser dermed på helheten i historiene og tankene de kommer med. «Kodene» og narrative jeg fant i min behandling av data er utgangspunktet for min analyse. Der vil jeg presentere fortellinger og sitater og sette dem i sammenheng med hverandre og med tidligere teoriutvikling og forskning. Jeg har tatt utgangspunkt i narrativ og sitater som i størst grad speilte hva informantene sa og som var knyttet til de temaene jeg valgte å fokusere på.

3.6 Datakvalitet

I dette underkapittelet vil jeg diskutere oppgavens pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet samt reflektere over min rolle som forsker. Dette er for å vise kvaliteten på det jeg kommer frem til.

Pålitelighet eller reliabilitet handler om en forskers posisjon og kunnskap opp mot tema (Tjora 2017: 231). For å skape pålitelighet til meg som forsker har jeg hele tiden villet vise min posisjon og interesse for temaet, både til informantene og i selve oppgaven. Jeg har forsøkt å forklare hvordan jeg har valgt ut eksempler til analysen, og hvilke teorier som former forskningen, for å på den måten vise hvordan det kan virke inn på forskningen min. Jeg har også villet vise at selv om jeg ikke har samme bakgrunn som ungdommene jeg intervjuer, har jeg familie og venner som har det og at det har skapt min interesse for temaet og påvirket hvordan jeg har forholdt meg til det.

Transparens er en måte å oppnå pålitelighet, og for å skape transparens har jeg forsøkt å vise hvordan jeg har valgt fokus, spørsmål og informanter (Tjora 2017: 248). Nettopp fordi hva jeg forsker på er drevet av personlig interesse, samtidig som fraflytting fra norske bygder av mange sees på som et samfunnsproblem, har jeg vært opptatt av å vise høy grad av transparens og ha en åpen tilnærming. Derfor har jeg også, slik Tjora (2018) argumenter for, vært opptatt av å fremstille direkte sitater fra mine intervjuer slik at jeg i minst mulig grad vil påvirke forskningen. Jeg mener at ingen av mine funn kommer av hvem jeg er, men at samme funn kunne blitt funnet hadde prosjektet blitt gjennomført av andre, selv om den kvalitative

intervjusituasjon ikke vil kunne gjenskapes. Mitt engasjement og interesse har i hovedsak fungert som motivasjon for prosjektet, og funnene mine kommer av hva informanter har meddelt meg, ikke fra hva jeg selv ønsket eller trodde jeg ville finne.

Refleksivitet handler om hvordan man som forsker reflekterer over våre tolkninger av data, og hvordan de avhenger av «egne kognitive, teoretiske, språklige, politiske og kulturelle muligheter og omgivelser» (Tjora 2017: 251). Dette henger sammen med pålitelighet og transparens, noe jeg har forsøkt å vise gjennom hele min oppgave. I tillegg har jeg i løpet av databehandlingsprosessen brukt både tidligere forskning og teori for å «sikre relevans» og «gyldighet og generaliserbarhet» (Tjora 2018: 19) for oppgaven. Det er også for å motvirke tendensen Vassenden (2018) beskriver der empirisk forskning uten teoretisk forankring er blind, og teori uten empiri er tom.

Gyldighet eller validitet beskriver sammenhengen mellom hvordan prosjektet er utformet og de funn man kommer frem til - om du svarer på det du spør om (Tjora, 2017). Jeg har oppnådd pragmatisk gyldighet i mitt prosjekt når min analyse svarer på de spørsmålene jeg har villet svare på. Samtidig har jeg vist hvordan jeg har kommet frem til spørsmålene jeg har stilt med bakgrunn i det jeg er interessert i, og kan om temaet fra før. Tjora (2018) argumenterer for konseptuell gyldighet, som handler om hvordan funnene som «konsepter kan bidra til et nytt nivå av refleksjon» (2018: 80), og dette har jeg forsøkt å oppnå i min analyse. Jeg har også forsøkt å gi informantene mine et eierskap til prosjektet de har tatt del i, ved å høre på dem og deres ideer om mitt prosjekt. I narrativ analyse ser man gjerne på to typer gyldighet, den av historien en informant har fortalt og den som forskeren har fortalt (Riessman 2008). Her er det flere ting som kan utfordre gyldighet: lite refleksjon, kompleksitet og faktum at informanter ikke alltid forteller hele historien. Men gyldighet kan sees ved detaljerte historier, oppfølgingsspørsmål og når en forsker begrunner sin egen tolkning av historien (Polkinghorne, 2007), noe jeg hevder finnes i mitt prosjekt.

I kvalitative intervjuer vil det alltid være en fare for feilkilder, for eksempel ved at informantene prøver å skjule noe eller ikke forteller sannheten. Likevel, når jeg benytter meg av narrativ analyse er det ikke viktig for meg om en informant husker noe objektivt riktig eller galt, men hvordan de forteller historier og hvordan disse historiene preger dem (Polkinghorne, 2007). Mitt utvalg av informanter preger også i stor grad funnene mine. Jeg har fått tilgang på mine informanter gjennom en lærer ved den videregående skolen de går på, der læreren i plenum har spurt om noen kunne tenke seg å delta i mitt prosjekt. Deres forhold til denne læreren, samt deres innstilling til bygda vil naturlig påvirke hvorvidt de ønsker å snakke med

meg om den. Ingen av mine informanter har uttalt seg kun negativt om bygda, og de fleste fokuserer på de positive sidene. Mine informanter beskriver gjerne mennesker de kjenner som har et mer negativt forhold til bygda, og det kan hende jeg ikke har fått disse i snakk blant annet fordi de ikke vil snakke om det.

Generaliserbarhet beskriver hvorvidt forskningen kan være relevant utover den empirien som har blitt undersøkt i prosjektet (Tjora, 2017). Målet med mitt prosjekt er å bidra til en forståelse av temaet og se etter tendenser hos mine informanter, og i ytterste grad oppnå en «konseptuell generalisering» som innebærer at man utvikler «konsepter, typologier eller teorier som vil ha relevans for andre tilfeller enn det som er studert» (Tjora, 2017: 239). Riessman (2008) skriver at man kan generalisere og utvikle konsepter fra narrativ analyse som vil gjelde mennesker i lignende situasjoner, selv om narrativ analyse gjerne er fokusert rundt ett enkelt case. Jeg forsøker i denne oppgaven å videreutvikle og tilføye noe nytt til tidligere konsepter om bygd og bygdeungdommen med funn fra min analyse, som vil kunne gjelde for andre caser om ungdom fra andre bygder i Norge. I tillegg har jeg kommet frem til sentrale narrativ som bygdeungdommen i mitt prosjekt har til felles, som jeg vil argumentere vil finnes også hos andre ungdom i samme situasjon. Jeg har testet om konseptene og narrativene jeg har kommet frem til bidrar til forståelse og er hva Tjora (2018: 75) beskriver som «fruktbare», gjennom å se om de sier noe om det jeg ville undersøke i oppgaven min, noe jeg hevder de gjør.

4. Analyse

Her vil jeg presentere hovedfunnene i mitt prosjekt. Analysen er delt inn i fire kategorier etter min problemstilling og underliggende forskningsspørsmål. Jeg vil først se på hva som preger oppveksten i bygda, spesielt med tanke på sosiale nettverk. Så vil jeg se på hvordan ungdommen opplever tilhørighet til bygda. Deretter vil jeg se på to ulike typer av bygdeungdom, bondeungdom og barn av innflyttere, og hvordan deres forskjellige bakgrunn og sosiale nettverk spiller inn på deres erfaringer. Til sist vil jeg se på hvilke felles fortellinger om egen oppvekst og fremtidsplaner som ungdommene forteller om bygda, og hvordan de påvirker ungdommens liv.

4.1 En aktiv oppvekst

Når jeg snakket med informantene mine om oppveksten i bygda og livene deres i ungdomstiden, kommer deltagelsen i idrett frem som et viktig trekk. For flere av ungdommene er det at de driver med idrett en av de første tingene de nevner når de beskriver seg selv. Når Eirik beskriver seg selv sier han: «*Bodd hele livet i Bygd, holdt på med idrett hele livet. Kan klassifiseres som en sportsidiot.*» Magnus, når han beskriver sin ungdomstid på bygda, fokuserer på idretten og sier:

Jeg har jo vært med på mye idrett å, det er godt tilrettelagt for det her. Vi har jo fin fotballbane og innendørs fotballhaller og fin sånn hall og å spille håndball i. Og det er veldig fint. (Magnus)

Informantene mine mener at det i Bygd er godt tilrettelagt for å drive med håndball eller fotball. Ingrid sier at de fleste i bygda har vært innom en av sportene, og at bygda støtter opp om dette: «*Det er jo liksom det (fotball) og håndball i Bygd da. (...) Når det først er kamper så er jo hele Bygd der. Vi blir jo skrevet om i avisa.*» Vetle trekker frem at flere foreldre er aktive og «*var med som trener og den biten der*». Det er tydelig at idrettslaget er viktig i Bygd, slik blir det også en viktig ramme for det sosiale nettverket og felleskapet i bygda. At lokalavisa og foreldre også er opptatt av idretten, tyder på at idretten og det felleskapet, tilhørigheten og identiteten den skaper er viktig for alle i Bygd, slik som også Eriksen og Andersen (2021) og Hjelseth (2016) finner.

Generelt er det mange i bygda som driver med sport, og blant de som holder på med fotball og/eller håndball opplever ungdommen jeg snakker med at det er sterkt samhold, Arne forklarer:

Så å si alle, eller ikke alle, men godt over halvparten av guttene. Har hvert fall vært med på både fotball og håndball da. Så sånn sett har jeg fått ganske nær kontakt og bra samhold gjennom det da. Det har egentlig stått ganske sterkt oppgjennom årene. (Arne)

Det kommer frem at idrettsarenaene er viktige møteplasser i Bygd, det er der unge møter hverandre og skaper vennskap, noe som stemmer godt med funnene til Strandbu et. al. (2016) og Hjelseth (2016). Arne beskriver at disse vennskapene er annerledes enn de bekjentskapene fra utenfor bygdeidretten, de er tette og de kan tulle mye med hverandre. Idretten er en aktivitet ungdommene gjør sammen, og det skaper et felles «vi» og et felleskap. Deltagelsen er med på å lage et «lim» i bygda, sosialt kapital. Dette limet i samfunnet som holder

ungdommen sammen kan knyttes til Tönnies (2001) teori om «gemeinschaft» - at vennskap i bygda utvikles gjennom felles minner og interesser, som idrett.

Idretten fungerer som en fellesskapskapende aktivitet i Bygd, men det virker til at det er felleskapet den skaper som er viktig – ikke idretten i seg selv. Elise er en av mine informanter som ikke har vært aktiv i idretten, men hun er aktiv i organisasjonen 4H: «*Det går mye tid der da. Så er jeg mye med venner og. Egentlig, driver ikke på med noe spesiell idrett, litt volleyball innenfor 4H.*» Hun trives i heimbygda, og selv om hun er irritert over at det er vanskelig å få i gang aktivitet som ikke er idrettsrelatert, uttrykker hun et sterkt bånd til bygda og nettverket der. Jeg argumenterer for at felleskapet blant de unge skapes gjennom deltagelse i aktivitetene, og at det er viktig for å skape bånd mellom ungdommene, mellom ungdommene og heimbygda, og Putnams (2000) sosiale kapital.

Selv om det er et godt idrettsmiljø i Bygd, må man, med et fotballag som er midt i divisjonene, ut av bygda hvis man vil satse på idretten. Skal man satse, sier Trym at «*da må man på en måte komme seg litt ut av Bygd, rundt den her tiden.*» Både Arne og Magnus sier de vurderte å flytte til Trondheim for å gå på videregående og være med på et bedre lag der. Ingen av dem gjorde det, fordi de ikke var interessert nok i sporten, og fordi de ville bli boende i bygda. Arne sier: «*Det ble, tryggere (å bli) på en måte, for her hadde jeg jo, miljøet mitt og kompisene mine og.*» Det som kjennetegner bygdesamfunnet, beskrevet i Tönnies (2001) sin teori om «gemeinschaft» - trygghet, kjennskap, felleskap, felles interesser, samhold og trygghet, er en viktig grunn til at mine informanter valgte å ikke dra fra bygda. En sentral del av dette felleskapet er samholdet og interessen for idretten.

For andre kan det å ikke passe inn i idretten føre dem ut. De som faller utenom og ikke er aktive i eller interessert i idrettsmiljøet utvikler ikke de samme røttene og kontakten. Både Vetle og Arne peker på at idrett også er det ene man kan drive med. Vetle sier: «*Hvis du ikke er interessert i idrett så har du et særdeles begrenset tilbud. Så du må holde på med fotball, håndball eller ski.*» Han hadde ikke visst hva annet han kunne bruke tiden sin på hvis det ikke var for idretten. Mens Arne forklarer at det gjerne forventes av venner at du er med på fotball, spesielt når man er yngre. Han sier:

Ja, det er jo ikke så mye sånne fritidsmuligheter da egentlig. Det er liksom fotball og håndball du kan velge mellom. For min egen del så har ikke det så mye å si, for det er det jeg vil drive med. Men hadde jeg bodd i byen tror jeg kanskje jeg villet gått på for eksempel, ja, du har mye mer muligheter hvis du bor i en by. Basketball og ishockey og litt sånn forskjellig. Jeg liker fotball, men det er liksom det du kan gå på i Bygd. (Arne)

Rapp og Ingebrigtsen (2018) finner at det er de av ungdommene som er mest aktive i fotball og håndball som var fornøyd med ungdomstiden og synes det var nok å finne på i bygda. Ungdommen jeg har snakket med som deltar i idrett eller på annen måte er aktive i Bygd, ønsker gjerne en fremtid i Bygd. De trives, passer godt inn, har mye sosialt kapital og har sterke nettverk. De har et positivt blikk på bygda, og fokuserer på ideen om bygda som et naturnært, trygt og rolig sted å bo – en rural idyll (Rye 2006, Villa 2002, Villa & Haugen 2008). Ingrid er et eksempel på en «aktiv» ungdom, hun har spilt fotball i hele oppveksten og har gode venner i bygda. Hun drømmer om å flytte tilbake til bygda etter hun har studert, men hun sier at om «*fotball og sånn hadde blitt lagt ned og skolen og sånn*» vil ikke det ønsket være like sterkt. Idretten og det sosiale rundt idretten, er noe av det som holder Ingrid i bygda. Hvis ungdom mangler det felleskapet, er det med på å føre dem ut av bygda. Hvis færre unge driver med fellesskapskapende aktiviteter, kan det føre til et svekket nettverk, svakere sosialt kapital og en større utflytting.

Magnus, en annen av mine informanter, har en lillebror som har dratt fra bygda for å gå på videregående skole. «*Nei, han hadde ikke samme interesse for sport som jeg har da, og så hadde han ikke samme forholdet, like godt klassemiljø som jeg har hatt.*» Ingrid beskriver en klassekamerat i samme situasjon: «*hun liker ikke fotball, liker ikke sånne ting som er typisk for Bygd, og hun har sagt at hun vil bare ut herifra fordi hun føler seg ikke som en bygding.*» Ut ifra fortellingene mine informanter beskriver virker det altså til at det blir vanskeligere å føle seg hjemme i Bygd og nettverkene der uten idrettsinteressen, og det oppstår et større ønske for å dra derifra. Deltagelse og interesse i idrett eller annen aktivitet i bygda virker til å være en så sentral del av samholdet i Bygd at man uten den skiller en seg ut. Å skille seg ut kan være vanskelig i en bygd, og man mangler den trygge plassen i felleskapet som Strandbu, Stefansen og Smette (2016) beskriver man får med idrettsdeltakelse. I tillegg har man ikke tilgangen på den sosiale kapitalen som oppstår rundt deltagelsen i idrett. I stedet virker det som om ungdommene Ingrid og Magnus beskriver passer inn i Eriksen og Andersen (2021) beskrivelse av «de sårbare» som gjerne ikke har samme nettverkene på bygda og ønsker seg bort.

4.2 Å føle seg hjemme

Jeg spurte alle mine informanter hvordan de ville beskrive en typisk «bygding», og det som gikk igjen var beskrivelsen av kops, tresko og skuterjakke. Det er spesielt guttene mange av

disse ideene er knyttet til. Håkon forklarer at man skal «*bruke kaps og om vinteren kjøre skuter og traktor og, hm, arbeide på gård å. Og ja, være mye på fester og snuse eller røyke*». Arne sier at gjerne forventes:

«Er du gutt så skal du være arbeidskar og sånn i Bygd. Det er liksom forventet at du skal klare å ta i et tak. Ikke bare sitter hjemme å spille PlayStation. (...) At du er med å hjelpe til i fjøset eller er med å vaske bilene eller stable ved eller. Ja. Skifte dekk på bilen.» (Arne)

Dette tyder på at det er sterkere og tydeligere ideer om hvordan bygdeguttene skal være, enn det som finnes for jentene, og at disse ideene er knyttet opp mot tradisjonelle mannsroller. Det kan også tyde på at det er en tydeligere bygdeidentitet for guttene enn for jentene, og at denne identiteten er lett å «vise frem». Dette kan passe godt inn i Ryes (2006) forskning som finner at gutter har en sterkere rural identitet og habitus enn jenter. De har en sterkere tilhørighet til heimbygda, og Eriksen og Andersen (2021) finner at det er flere gutter enn jenter som ønsker en fremtid i bygda. Jeg derimot finner ikke en sterkere tilhørighet hos guttene versus jentene i mitt materiale. Selv om det er tydeligere ideer knyttet til hvordan en bygdegutt skal være, uttrykker jentene jeg har snakket med en like sterk tilhørighet, identitet og ønske om å bli som guttene. Blant ungdommene jeg har snakket med virker ikke kjønn til å være en viktig faktor for å høre til, det som derimot trekkes frem er viktigheten av å føle at man passer inn, samt nettverk og miljø i bygda. I stedet virker en «rural habitus» (Rye 2006), og det positive synet på bygda, til å være like vanlig hos jentene.

Eirik føler seg hjemme i Bygd, og som de fleste av mine informanter uttrykker han at han er knytta til heimbygda og identifiserer seg med den:

«Det er jo litt stereotypisk å si det der med typisk bygding da, men. Jeg kjenner jo att meg selv i det som er kjent for bygda sin del og sånt. For eksempel den herre festkulturen og sånn, jeg er jo med på det selv. Så det er jo, jeg føler at jeg hører hjemme her. Jeg har vokst opp her. Så jeg føler meg jo som en del av Bygd og identifiserer meg med det.» (Eirik)

Alle mine informanter sier de føler at de passer inn i bygda, og hører til der, men i ulik grad. Man har gjerne en sterkere stedstilknytning om man har mange «sosiale stedlige relasjoner» (Aure, Nygaard & Wiborg, 2015: 206), og jeg ser at det er de av mine informanter som både har sterke slekts og familiebånd i bygda og gode nettverk av jevnaldrende som i størst grad føler sterk tilknytning og tilhørighet, og som ønsker å bli eller returnere til Bygd. Eirik sier at hvis ingen av de vennene han har nå er i bygda om 10 år så: «*tror jeg ikke jeg ser så mye poeng i å flytte tilbake*». Tilhørigheten de føler til heimbygda og nettverket der påvirker altså

fremtids og flytteplanene deres, slik også Paulgaard (2015) og Aure, Nygaard og Wiborg (2015) finner.

De av mine informanter som derimot har mindre nettverk, gjerne fordi de eller foreldrene er innflyttere, har et mindre ønske om å returnere. Slik blir det tydelig at stedstilhørighet er knyttet til sosiale relasjoner og sosialt kapital, som Berg (2016) mener påvirker hvordan man oppfatter heimstedet. Ungdommene som har sterke sosiale miljø og føler seg knytta til bygda, har et større ønske om å ende opp i bygda, selv hvis de skal ut å studere først. Det blir derfor tydelig at å føle seg hjemme i heimbygda er viktig for hvordan bygdeungdommen ser for vil være deres hjem i fremtiden.

Det var ingen av mine informanter som følte at de ikke passet godt inn i Bygda. Selv om noen trakk frem at de ikke oppfylte alle ideene som de eller andre hadde om en typisk bygding, som Håkon som heller spiller dataspill enn fotball, så følte de at de hørte hjemme der og identifiserer seg med Bygd. Dette, hevder Wiborg (2000), viser at deres identitet blir bekrefta i bygda. Likevel trekker de frem negative sider, som Arne, han sier at det er vanskelig å skille seg ut, en *«er liksom litt redd for å få det stemplet på seg at man er litt annerledes. Da er det fort gjort at man blir stengt ute, kan bli»*. Hanne trekker frem andre negative sider ved å bo i bygda, som at *«Rykter sprer seg veldig fort. Som er litt synd. Men grunnen til at det er sånn tror jeg er fordi at alle kjenner alle.»* Det at alle kjenner alle, at det er mye rykter og at det er vanskelig å være annerledes, er noe som også Haugen og Villa (2008) finner hos bygdeungdommen. Dette er en av de negative konsekvensene til det tette miljøet og den sterke sosiale kapitalen i bygda. Sterk sosial kapital, tette sosiale nettverk og tilhørighet, kan føre til sosial kontroll, konformitetskrav og gjøre det vanskelig å skille seg ut (Eriksen & Andersen, 2021).

Jeg har ikke fått tilgang på ungdom som føler seg «utenfor» i bygda, men flere av informantene mine har fortalt historier om disse ungdommene. En av mine informanter, Ingrid, forteller historien om en gutt, noen år yngre enn henne:

«Han var sånn skikkelig interessert i sånn spilling og data og sånn da. Og han gleda seg så gæli til å komme ut av Bygd, for det er ikke så mye spill og sånn, det er ikke så mye av det her. Og han liksom på en måte, hvis en begynner å farge håret rosa så skiller du deg veldig ut da. Han flytta jo og farga håret rosa faktisk å. Da var det liksom normalt der da, der kunne du gjøre hva du ville. Men det blir litt annerledes her da.» (Ingrid)

Ingrid beskriver også en klassekamerat som ikke føler hun passer inn, hun er ikke interessert i idrett, eller noen av de aktivitetene man kan drive med i Bygd, og gleder seg til å flytte derifra. Ingrid sier at hun skjønner godt hvorfor klassekameraten ikke vil bli i bygda, når hun «ikke liker noen ting av det som er i Bygd» og derfor ikke føler hun passer inn. Ungdommene som Ingrid beskriver kan passe inn i Eriksen og Andersen (2021) begrep om «de sårbare» bygdeungdommene, som i mindre grad deltar i fritidsaktiviteter, har et mer negativt bilde av heimbygda og ønsker å dra.

4.3 Forholdet til bygda

Noe av fokuset i datainnsamlingen min var å la ungdommen snakke om bygda de er fra og forholdet til den. De trakk frem gode og dårlige sider, fra trygghet, fin natur, nærhet til venner og familie og godt idrettstilbud, til få jobbmuligheter, lange avstander, rykter og at lite skjer. Eirik sier:

«Jeg liker jo, hva skal jeg si, de trygge omgivelsene, nærheten til venner og familie er jo viktig, og så synes jeg det er en fin bygda, med mulighetene vi har her og nærheten til by da (...). Man merker jo litt at det er litt lite folk, det blir jo mye de samme som man går oppå.»
(Eirik)

Hva ungdommer velger å fokusere på sier noe om forholdet til heimbygda og hvordan de ser for seg sin egen fremtid. Rye (2006) argumenterer for at hvordan ungdom ser og beskriver bygda påvirker hvilke flyttevalg, og at hvordan de ser bygda er preget av sosiale bakgrunn og habitus. Det er dette jeg vil fokusere på i denne delen av analysen. Her vil jeg først se på hvordan to grupperinger av bygdeungdom ser beskriver Bygd, og se på hvordan bakgrunnene deres påvirker deres bilde av bygda og deres tanker om å bli der. Jeg vil først se på ungdommen som Rye (2006) klassifiserer som «bondeungdom», før jeg så ser på ungdom som er innflyttere, eller som har foreldre som er innflyttere til bygda som jeg har valgt å kalle «førstegenerasjons bygdeungdom».

4.3.1 Barn av bønder

Hanne er typisk bondeungdom. Hun har vokst opp på et gårdsbruk der faren har drevet jordene, der familien har en hytte i tilknytning til gårdsbruket og søsknene hennes har slått seg ned i området rundt familiegården. På fritiden spiller hun håndball og er aktiv, jakter og kjører skuter. Hanne beskriver seg selv om veldig heimekjær, sier hun alltid har trivdes godt i Bygd

og uttrykker: «*Jeg elsker jo Bygd og synes det er så fin bygd og kjenner mange og har jo stor krets rundt meg. (...) Så veldig knytta til Bygd da.*» Hanne fokuserer på bygdas positive sider, den rurale idyllen, hun har en sterk lokal identitet, nettverk og tilknytning og har mindre lyst til å bo i by. Den sterke «rurale habitusen» (Rye, 2006) hun har arvet er med på å forme hvordan hun ser bygda, hun setter pris på egenskapene til heimbygda, og ønsker seg en fremtid der. Hun har også tydelig mye «lokal kapital» (Rye 2006), hun har kunnskap om gårdsdrift, jakt og skuterkjøring og mulighet til å ta over gård. Denne livsstilen er sterkt knytta til bygda, og kapitalen er verdt mye i bygda, men som vil ha mindre betydning utenfor Bygd (Rye, 2006) og hennes «rurale habitus» gjør også at hun har et større ønske for å benytte seg av den. Alt dette gjør at Hanne passer godt inn i Ryes (2006) beskrivelse av «bondeungdommen».

Hanne, og resten av bondeungdommen jeg har snakket med, har all deres familie og slekt i Bygd eller Nabobygd. Derfor har de også sterk sosial kapital, med sosiale nettverk og sterke røtter bygda. Fra disse, får disse ungdommene stor tilgang på tilhørigheten og felleskapet i bygda. De er hva jeg vil beskrive som «rotfesta» - inspirert fra Eriksen og Andersens (2021) begrep om de «rotfesta og veltilpassa». Hanne uttrykker at det at hun «*kjenner mange og har jo stor krets rundt meg*» som noe som utgjør tilhørigheten hun føler til heimbygda. Når Hanne prøver å forklare ønsket om å bli i bygda reflekterer hun:

«Det har jo noe med tryggheten kanskje, som sagt, jeg liker ikke så mye det nye. Har søsknene rundt meg og jeg liker ikke å bo i det her trange kulturen liksom, jeg vil, det hadde vært noe annet hvis jeg hadde bodd midt i sentrum i Bygd. Der har du hus tett i tett, mens her da så har vi liksom et hus, og så har søskna mine to forskjellige hus på siden av oss. Så nei, jeg synes bare det er en frihet og vi har utmark og hytte og det er liksom det jeg har vokst opp med da. Mye rom rundt meg.» (Hanne)

Noe av det som gjør at Hanne ønsker å bli i bygda og kanskje ta over gårdsbruket «*selv om jeg kommer sist i rekka*», er for å opprettholde nærheten til familien sin, og for at hennes egne barn skal få vokse opp like tett på familien og naturen som hun selv gjorde. Ønsket om nærhet til familie er noe av det som skiller bondeungdommen fra førstegenerasjons bygdeungdom, Hanne og bondeungdommen har en stor familie å dra tilbake til i bygda.

Fordi Hanne drømmer om en fremtid i Bygd har hun også lyst på et yrke som hun kan jobbe med i der, og det er noe hun fokuserer på når hun skal bestemme seg for hva hun vil etter videregående. Den samme strategien finner Wiborg (2000) blant sine informanter, og flere av bondeungdommene jeg har snakket med har samme prioritering, men ingen av dem uttrykker

et ønske for å bli landbrukene. I stedet tenker de på yrker der det vil være mulig å få en jobb i Bygd. Bondeungdommen i mitt utvalg er dermed ikke nødvendigvis fremtidige landbrukere, men heller en gruppe ungdom som har et sterkt ønske om å bli i bygda, sterk tilhørighet og lokal kapital.

Ingrid, som akkurat som Hanne er vokst opp på et gårdsbruk, uttrykker: «*Det er litt det som er drømmen, skulle til å si. Bo her når jeg blir voksen å*». Og når hun snakker om ungdomstiden uttrykker hun: «*Det er liksom mye fest og bil og mopedkjøring og ja. Det er jo, jeg synes jo at ungdomstiden har vært gærbra. Jeg har ikke kunnet tenkt meg noe annet.*» Det er tydelig at Ingrid har passet godt inn i miljøet i bygda, hun har vært aktiv i miljøet og i idretten, interesserer seg for det man kan gjøre der og kunne ikke forestille seg en bedre ungdomstid noe annet sted. Ungdommen jeg har beskrevet som «aktive», slik som Ingrid er, skaper sosial kapital gjennom deltagelse i idrett eller organisasjoner skaper sterke nettverk med andre ungdom i bygda. I tillegg har Ingrid nettverk gjennom slekt og lang historie i bygda, og er «rotfesta».

Ingrid er «rotfesta og aktiv», har både tette nettverk til familie og jevnaldrende i Bygd og ønsker en fremtid i bygda. Aktiviteten og røttene har gitt henne, og bygdeungdommen lik henne, nettverk og sosialt kapital i bygda, og et ønske om å slå seg ned i heimbygda. Ingrid har et tydelig ønske om å bo i bygda, og selv om hun har slått seg til ro med at hun må ut av bygda for å få den utdanningen hun har lyst på, hadde hun helst bare blitt i bygda i 20-årene. Betegnelsen om de «rotfesta og aktive» er en videreutvikling av Eriksen og Andersen (2021) beskrivelse av «de rotfesta og veltilpassa» ungdommene i bygdene. Jeg finner som Eriksen og Andersen (2021) at å være «rotfesta» er noe som i stor grad kjennetegner disse ungdommene, men mener at å være «aktiv» er en tydeligere beskrivelse av som kjennetegner disse ungdommen i min empiri. Det er røttene til bygda gjennom familie og deltagelse i aktivitet som i størst grad kjennetegner disse ungdommene i min data.

I tillegg til «bondeungdommen» som Rye (2006) beskriver, trekker han også frem ungdommer som ikke nødvendigvis er vokst opp på gårdsbruk, men som har interesser tett knyttet til bygda, som jakt, fiske og friluftsliv. Dette er begge grupper med en sterk rural habitus som gir et positivt bilde av bygda og det de kan gjøre der, mye «lokalt kapital», og de er «rotfesta» og har et større ønske for å bli eller returnere til bygda. Hanne, i tillegg til å være «bondeungdom», passer også inn i denne gruppen på grunn av hennes interesse i skuterkjøring og jakt. Hun beskriver stolt gangen hun skjøt sin første hjort. En annen som gjør

det, uten å være oppvokst på gårdsbruk, er Arne som er interessert i både jakt og fiske. Når han beskriver Bygd, fokuserer han blant annet på den fine naturen rundt:

«Så har du liksom fine natur omgivelser og ja, liksom. Det skal ikke langt før du er oppi fjellet sku til å si. Så du har liksom alt på en måte. Og det er fiskemuligheter og jakt og sånt. (...) Jeg har egentlig vert ganske ivrig (med fising) i år, så det hender seg at hvis jeg ikke har noe å finne på at jeg kjører meg en tur, det er jo fem minutter så er jeg ved vannet, sånn sett er jeg ganske heldig, at det er såpass nære.»

Jeg finner, som Rye (2006), at disse ungdommene er de av bygdeungdommen som i størst grad er positive når de beskriver heimbygda. De uttrykker et sterkere ønske om å bli i Bygd enn de resten av informantene mine har gjort de planlegger utdanning og yrkesfremtid på bakgrunn av dette. Både Hanne, Ingrid og Arne fokuserer på de positive sidene ved bygda, gjennom en nedarvet sterk rural habitus, beskriver de en fri oppvekst tett innat naturen og med tette sosiale nettverk. Som både Hanne og Ingrid, vil Arne helst ende opp i heimbygda. Han forklarer: *«det går at å bo ute i et år eller to, men klarer ikke å se for meg at jeg skal bo fast et annet sted enn Bygd»*. Alt dette skiller bondeungdommen fra ungdommen jeg vil beskrive i neste underkapittel, førstegenerasjons bygdeungdom.

Men det er også forskjeller blant bondeungdommen. Håkon er vokst opp på gård med jordbruk og husdyr. Han, som den andre bondeungdommen er positiv til bygda og har ikke utelukket å returnere dit når han skal stifte familie, og sier: *«jeg tror jeg har lyst til å komme tilbake»*. Han er mindre bestemt på det enn det Arne, Hanne eller Ingrid er. Han trekker blant annet frem mangelen av muligheter i heimbygda, til å få seg kjæreste, jobb og utdanning. Håkon, i mye større grad enn resten av bondeungdommen, gleder seg til å studere og å komme *«litt ut i verden»*. Han liker bylivet, og savner ting som restauranter og cafeer i Bygd, og ligner dermed noe mer på gruppen Eriksen og Andersen (2021) beskriver som *«de som vil opp og ut»*.

Ser jeg på hva som skiller Håkon fra Arne, Ingrid og Hanne, finner jeg at Håkon skiller seg ut med at han ikke har vært aktiv i idretten i Bygd. I stedet har Håkon brukt fritiden på å spille dataspill på nettet og drevet med en idrett i en by i nærheten. Selv om Håkon, som resten av bondeungdommene har sterke familierøtter i bygda, har han ikke et like sterkt nettverk blant sine jevnaldrende. Håkon er *«rotfesta»*, men ikke *«aktiv»*. Savn etter venner eller aktiviteten i bygda vil ikke føre han tilbake, slik som jeg ser at den kan gjøre med andre av mine

informanter. Det å både være «rotfesta» og «aktiv» sammen ser ut som om fører til det sterkeste ønsket om å skape et liv i Bygd blant mine informanter. Og det er bondeungdommen som i aller størst grad er «rotfestet» - fordi de både har familie og land i bygda.

4.3.2 Førstegenerasjons bygdeungdom

Blant mine informanter så jeg et tydelig skille mellom de som hadde foreldre fra bygda, og de som selv er innflyttere eller som hadde en eller to innflytter foreldre – de som er «førstegenerasjon bygdeungdom». Selv om heller ingen av utelukket at de ville ende opp i heimbygda, er «førstegenerasjon bygdeungdom» mer åpne for å bo andre steder. Ønsket om å bli i heimbygda som flere av deres jevnaldrende uttrykker, er ikke like sterkt hos dem. I stedet fokuserer de på ønsket om å dra ut av bygda etter ungdomstiden. Vetle sier: «*Mine besteforeldre og mine foreldre er oppvokst er i Trondheim. Og da, var jo mye her som ung for å besøke slekt og sånne ting. Så ja, var ganske naturlig for min del og søke ut.*»

Vetle sier at selv om han tenker på seg selv om en «bygding», spesielt etter han flyttet ut, vil andre i bygda «*kanskje ikke identifisere meg som en ordentlig bygding siden jeg ikke har slektskap der og bånd som går generasjoner tilbake. Så de vil nok se på meg som en innflytter.*» Denne følelsen mener Wiborg (2003, 2008) kommer av at familie er en viktig del av tilhørigheten og organiseringen i bygda. Vetle har ikke den samme tilknytningen til bygda, føler ikke han passer like godt inn, og har ikke like bred dialekt:

Det er en distinksjon da kan man si, mellom innflyttere foreldre og foreldre som har tilhørighet til Bygd. Der er det ganske stor forskjell. Så det gjør jo på en måte an man blir litt annerledes faktisk. Eh, du ser hvis du går inn i et klasserom i Bygd så ser du forskjell på de med foreldre som kommer utenifra og de som kommer innenifra er min påstand i hvert fall. (...) Man havner litt utafor. Man har ikke den samme dialekt kanskje, eh, det var jo noe jeg blant anna ikke har. Og det blir jo en forskjell. Og så har man ikke samme kontakta, i Bygd så snakkes det mye om navn. Og at alle kjenner alle. Men det er ikke nødvendigvis sånn hvis man kommer litt utenifra, da blir man litt utenfor å. (Vetle)

Jeg har tidligere skrevet om at det kan være vanskelig å være annerledes i bygda, som blant annet kommer av sosial kontroll, sterk sosial kapital og tette nettverk (Haugen & Villa 2008, Eriksen & Andersen 2021). Å være innflytter eller barn av innflyttere gjør en annerledes og «*havner litt utafor*», som Vetle sier. Tilhørighet, argumenterer Berg (2016), henger sammen

med følelsen om andre tenker en hører hjemme et sted – noe som blir tydelig hos Velte. Han føler på at andre tenker på han som innflytter, og forklarer at han ikke har den samme kontakten og ikke kjenner alle. Det er et tydelig tegn på at han og førstegenerasjons ungdom mangler mye av den lokale og sosiale kapitalen som andre bygdeungdom sitter på. Dette henger blant annet sammen med at slekt er et viktig aspekt av stedstilhørighet, slik Lewicka (2014, i Berg 2016) argumenterer. Derfor er det ikke rart at Vetle ikke uttrykker den samme bygdeidentiteten og tilhørigheten som mange av mine andre informanter, men heller beskriver en følelse av å være utenfor, selv om han har bodd i bygda hele livet.

Jeg vil klassifisere Velte som en av de «aktive» ungdommene. Han har brukt hele oppveksten i idretten, og har deltatt aktivt i bygdemiljøet gjennom den. Han er derimot ikke «rotfesta», fordi hans familie er innflyttere fra byen. Berg (2016) hevder at opplevelsen av tilhørighet har også noe å si for hvordan det oppleves å bo et sted, og det kan sees hos Vetle. Når Vetle beskriver ungdomstiden på bygda, fokuserer han i større grad på de negative sidene ved bygda, «den rurale dull», noe som Rye (2006) finner hos ungdom som ønsker seg ut av bygda:

«Jeg har kanskje kunne ønske at det var ennå, spesielt i ungdomsåra, at det har vært litt større rett og slett, større mangfold, ehm, flere arenaer hvor man kan møte nye folk eller bli kjent med nye folk. Eh, det ble litt lite rett og slett. Veldig trygt og fint første åra, men ja (...) så var det jo et begrenset potensialet etter hvert.» (Vetle)

Elise er innflytter, hennes familie flyttet fra en annen bygd når hun var liten. Hun tenker lite på at hun er innflytter, men hun har bare en forelder som fremdeles bor i bygda, da resten av familien har flyttet. Hun har en solid vennekrets i Bygd, som nok gjør opp for noe av det sosiale nettverket hun mangler med familien. Elise har vært aktiv i 4H, og også hun vil passe inn i beskrivelsen av «aktiv», men ikke «rotfesta» ungdom. Hun er ikke sikker på om hun vil bli:

«Samtidig så er jeg veldig sånn, usikker på om det er der jeg vil bo. Eh, etter hvert rett og slett fordi det er så langt unna alt. Og fordi jeg regner med at flesteparten av familien min ikke vil bo der. (...) Men når nesten alle vennene mine er derifra så er det jo, det er det som gjør at jeg vil være der. (...) Jeg prøver å holde det litt åpent å. Det spørers liksom, det spørers litt. Men jeg kunne hvert fall ikke tenkt meg å bo midt i en by.» (Elise)

Hvis hun skal returnere er det på grunn av vennene hun har der – felleskapet og nettverket. Eller så returnerer hun for å gi egne unger den samme trygge bygdeoppveksten som hun selv

mener hun fikk. Men hun innser at hvis hun får en partner fra et annet sted er det ikke sikkert at de vil bli med til Bygd, da må det være *«litt utafor byen i hvert fall»*.

Magnus flyttet fra byen til Bygd som liten, og har en forelder som er fra Bygd og en som ikke er det. Det gjør han til en interessant case på førstegenerasjons bygdeungdommen. Han likte å vokse opp i bygda, og sier: *«Har liksom ikke noe å klage på nei. Det er, for meg og liksom det jeg har jo holdt på med idrett her og har vennene mine her så.»* Magnus beskriver at hans lillebror derimot, ikke hadde samme interesse for idrett eller samme sosiale nettverk, og at han allerede har forlatt bygda. For han, som verken er særlig rotfestet eller aktiv, virker det altså til at det er et større behov for å forlate bygda.

Magnus sier at han gjerne vil at hans egne barn vokser opp *«en plass litt utenfor en by»*. Men som Elise er han ikke opptatt av at det stedet må være i Bygd, så lenge det ikke er i en by. Han beskriver at han, som Velte, føler på at han ikke har like bred dialekt som andre og ikke er typisk «bygding» før han møter andre utenfor bygda. Han ser gode sider ved både bygda og byen, og forestiller seg en fremtid der han tar førstegangstjeneste og så starter å studere, uten at han er sikker på hvor han vil ende opp geografisk:

«Jeg hadde litt lyst til å tilbake til Bygd igjen. Men nå tenker jeg mer på, det er jo kanskje ikke like mye jobber her og, hvis jeg ikke finner meg noe som jeg liker her, så er det bedre å bo nærme jobben sin enn å pendle. Så det spørs jo, jeg vet ikke hva slags utdanning jeg skal ha. (...) Jeg tenker utdanning først ja, og bo etterpå.» (Magnus)

I motsetning til flere av de «rotfesta og aktive», spesielt av bondeungdommen, som tar hensyn til at de ønsker å bo i heimbygda når de bestemmer hva de vil studere og jobbe med, ser «førstegenerasjon bygdeungdom», først på hva de vil jobbe med. Om det er mulig å få seg jobb i bygda er ikke noe de tenker mye på når de velger seg yrke.

Verken Magnus eller Elise utelukker at de returnerer til Bygd, det gjør heller ikke Vetle, men det er han som uttrykker seg mest negativt til heimbygda og han var sikker på at han ikke ville tilbake til bygda da han forlot den. Det er tydelig at Vetle mangler den «rurale habitusen» som påvirker de «rotfesta» bygdeungdommene i sine positive beskrivelser av bygda. For Elise virker det som om det sosiale nettverket i bygda hun har skapt i sin aktive oppvekst kan gjøre opp for noe av røttene hun mangler fra familie. Magnus har noen familierøtter i Bygd, i tillegg til vennennettverk, og både Elise og Magnus opplever tilhørighet til bygda. Velte har i større

grad følt at han skiller seg ut fra andre i bygda, har tydelige ambisjoner om utdanning, og har følt på utenforskap som førstegenerasjon bygdeungdom. Det virker ikke til at han har utviklet det samme nettverket, men den største forskjellen er mangelen på tilhørigheten han har følt i Bygd.

4.3 To sentrale narrativ

Jeg vil avslutte analysen min ved å presentere noen narrativ som kom frem hos flere av informantene mine. Å se nærmere på disse narrativene er en måte å forstå bygdeungdommen, deres opplevelser og fremtidstanker. Ved å se på hvordan de strukturerer narrativ om egen oppvekst og fremtidsplaner kan man både få et inntrykk av ungdommens livsverden (Riessmann 2008) og hva som påvirker hvilke valg de tar for egne liv. Disse narrativene og ideene går igjen hos mine informanter, bygger på, og er knyttet til, den tidligere mer tematiske delen av min analyse.

4.3.1 Den idylliske bygdeoppveksten

Noe som går igjen i beskrivelsene av oppveksten i bygda, og ungdommens tanker om en potensiell fremtid på bygda, er ideen om den idylliske bygdeoppveksten. Her vil jeg se nærmere på narrativene mine informanter forteller om oppveksten i Bygd, og hvordan de narrativene de forteller andre og seg selv påvirker deres tanker og planer om fremtiden. Jeg finner at jeg at ungdommene jeg snakker med beskriver de gode sidene ved å vokse opp i bygda, og ønsket om å gi egne barn den samme tryggheten og friheten de selv opplevde at de hadde, akkurat slik Villa (2002), Rye (2006) og Villa og Haugen (2008) også finner. Deres barn skal ikke vokse opp i by. Fortellingene de kommer med fra sin egen barndom viser hvordan bygdeungdommen ser sine egne liv, verden rundt seg og sin egen identitet (Atkinson 2015, Riessman 2008, Wiborg 2003).

Oppveksten på bygda er en viktig del av begrepet om «bygdeidyll» (Villa 2002, Rye 2006), og tanken om at barn har godt av å vokse opp i bygda er sentral i ideen om «livsfasebygda» (Villa 2002). Mine informanter, som alle går siste året på videregående, planlegger å flytte ut av bygda og bli utflyttere, slik også Villa (2002) finner. Samtidig er alle åpne for å bli «tilbakeflyttere», altså vil mange av dem gjerne flytte tilbake til bygda etter en stund i mer sentrale strøk. Dette ønske er ofte knyttet til ideen om den gode oppveksten på bygda, og kommer når informantene snakker om å få egne barn. Deres barn vil de gi samme gode

oppvekst som den de selv hadde, og derfor gjerne vil returnere til heimbygda. Ingrid, Trym og Håkon som gjerne vil bli i bygda, sier:

«Det har jeg bestandig tenkt egentlig, at liksom ungene mine skal vokse opp her og da. (...) Ja, for det var liksom så fritt sku til å si. Sånn, kom hjem og bestandig holde på å kjøre skuter og firhjuling og bygd trehytter i alle trær oppover her og. Liksom når det begynte å bli litt mer interessant å gå på ski og sånn, så er det jo fem minutter så er du i de beste skiløypene her og sånn da.» (Ingrid)

Fått gått på ski, vært på skitrening, håndballtrening, fotballtrening. Har ikke vært noe som har stått på det. (...) For min del å vokse opp i Bygd har vært ja, det har vært bra. (Trym)

Nei, det er jo veldig mye, veldig mange muligheter for å ut i naturen her i Bygd. Og oppveksten har jo bestått veldig mye av å være ute. Jeg vokste jo opp på gårdsbruk, så da har jeg jo vært ute hele tiden. Og likens på barneskolen var vi mye ute, vi hadde utedager hver uke, der vi var og tente bål og. (Håkon)

Aktiviteten, idrettsdeltagelsen, og felleskapet den har skapt, blir hos dem tydelig en del av den idylliske bygdeoppveksten. Mulighetene for å delta i idrett og å ta i bruk naturen som omringer dem er en del av hva som gjør oppveksten i heimbygda bra. Jeg vil derfor argumentere for at hos mine informanter i Bygd er felleskapet som oppstår i aktiviteter som idrett, en del av hva som gjør bygdeoppveksten idyllisk. Det er et nytt element i ideen om bygdeidyllen, men den er tett knyttet til den eksisterende ideen om godt miljø og flotte natur som noe av det som skaper «rural idyll». Men her blir også «aktiviteten» i idyllen viktig, fra deltagelse i idrettslaget til joggeturer, bålturer, fisketurer og jakt i naturen.

Ingen av mine informanter har lyst til å få barn i byen, og skal de ikke tilbake til Bygd for å stifte familie skal de til et sted som ligner. Som i Ingrids beskrivelse, fokuserer ungdommene som ønsker å bli eller komme tilbake til heimbygda på det positive med bygda – og spesielt på det positive med oppveksten på bygda. At de fokuserer på den idylliske bygdeoppveksten, hvorvidt det er en objektiv beskrivelse, gjør at det gir mening at de ønsker en lik oppvekst for egne barn. Derfor er narrativet om den idylliske bygdeoppveksten noe som fungerer som en begrunnelse for ønsket om å returnere til heimbygda. Narrativet skapes for ungdommen selv, som en forståelse av deres egen historie og oppvekst, og som en begrunnelse for hvordan de ser for seg livet sitt fremover. Men narrative skapes også for andre, for å forklare planene deres.

Hanne vil gjerne tilbake til bygda for at hennes egne barn kan vokse opp tett til familien, slik hun selv gjorde, og kunne gjerne tenke seg å ta over gårdsbruket hun vokste opp på. Dette henger sammen med ideen om den gode oppveksten på bygda omringet av familie og der de kjenner miljøet og menneskene, bygda med flott og tilgjengelig natur, der det er trygt og man har røtter. Det passer godt overens med hva Villa (2002) finner, at de som flytter tilbake gjør det fordi de ønsker seg et familieliv i bygda eller tar over familiegård. Det passer også godt med hva Sørli, Aure og Langset (2011) og Wiborg og Anvik (2000) argumenterer for, nemlig hvor sentralt oppvekstvilkår, familie, sted, natur og miljø er når det gjelder flytting til rurale områder.

Håkon sier at han og søsknene har hatt en fin oppvekst i Bygd, og fokuserer på nærheten til andre mennesker:

Alle kjenner nesten alle. Og det kan jo både være positivt og negativt. Også tror jeg Bygd er veldig god på, hvordan skal jeg si det, jeg føler meg liksom sett i Bygd (...). I tillegg ble jeg mye nærmere vennene mine følte jeg. Jeg tror i hvert fall det da, enn hvis jeg hadde bodd i byen. (...) Skolegang å, jeg følte liksom at jeg var mye nærmere læreren og jeg ble mye mer sett. (Håkon)

Det «å bli sett» kommer frem som en viktig del av den «idylliske bygdeoppveksten». Å føle seg sett er for han noe positivt, han trekker frem at det er noe han likte med å vokse opp i Bygd og å gå på en liten skole, der man blir gode venner med alle medelevene og lærerne har tid til å se og være tett på elevene. Det henger sammen med ideer om at man på bygda kjenner alle, og tryggheten og felleskapet som kommer med det. Velte trekker frem at bygda var liten og gjennomiktig var «*veldig trygt og fint*» i oppveksten. Gjennomsiktigheten og å bli sett er med å skape den tryggheten som mine informanter trekker frem som noe av det viktigste som kjennetegner deres oppvekst i Bygd. Kjennskapen til hverandre på bygda er altså på godt og ondt, men fokuset hos alle mine informanter ligger på det positive, tryggheten og felleskapet. Denne tryggheten og felleskapet er det som i størst grad går igjen hos alle mine informanter når de beskriver oppveksten på bygda, den de vil gi videre til egne barn.

Hos alle mine informanter går ideen om en «idyllisk bygdeoppvekst» igjen, de satte pris på sin egen oppvekst i bygda, og ønsker seg det samme for egne barn når den tiden kommer. Når de ser for seg den i fasen av livet der de planlegger å få barn, ser de på de kvalitetene ved bygda, likt Villas (2002) «livsfasebygd». Dette narrative, om den idylliske bygdeoppveksten, er også tydelig bygget på ungdommens bakgrunn i bygda og hva de tar for gitt på grunn av det. For dem er det åpenbart at det vil være bedre for barn å vokse opp i Bygd, eller hvert fall

et mindre sted, og at det ikke er like bra for barn å vokse opp i byer. Alt dette tyder på at en oppvekst i bygda, og det sosiale nettverket der, skaper en felles ide om «den idylliske bygdeoppveksten» hos de som har opplevd tilhørighet og sosialt kapital, som alle mine informanter har.

4.3.2 Ønsket om en tur ut

Et annet narrativ som ble tydelig hos mange av mine informanter var ideen om at man vil eller bør få seg en tur ut av Bygd for å oppleve andre ting og gjerne studere. Elise uttrykker: «*Jeg tror det er viktig at man kommer seg ut av bygda også, en stund.*» Hun tenker det er viktig for seg selv, men også for alle ungdommene i bygda, å oppleve livet utenfor heimbygda. Eirik sier:

«Jeg tror kanskje jeg vil bo noen år ute av bygda. Bare for å komme meg unna og bare for å prøve noe nytt da, skulle til å si. For eksempel studere i en by eller bare ett eller annet bare for å komme meg litt unna da. Det tror jeg er lurt, spesielt for meg selv, bare for å få opplevd noe annet. Kanskje finne ut at jeg trives der for eksempel. (...) Det er liksom det herre med å bare komme seg unna som blir viktigst tror jeg.» (Eirik)

Dette er også knyttet til ideen om «livsfasebygda» (Villa 2002), som jeg også så på i forrige delkapittel. I denne perioden av livet fokuserer ungdommene på de tingene de ikke kan få til i bygda, som utdanning. Selv om de har satt pris på egen barndom i bygda, og vil gi den til egen fremtidige barn, så er bygda ikke like populær som ung voksen. Derfor blir ungdommene i bygda ofte til utflyttere i denne perioden i livet. De ønsker seg gjerne ut, motivert av utdanning og arbeid før de ønsker seg tilbake, slik også Eriksen og Andersen (2021). Sørli et. al. (2012), og Rye (2006) finner. Viktigheten av utdanning i dagens samfunn, og sentraliseringen av utdanningsmuligheter (Rye 2006) er tydelig noe som påvirker hvilke flyttevalg mine informanter planlegger. Utdanningsmuligheter er et «pull»-faktor ut av bygda, fordi utdanning er blitt så viktig i dagens samfunn, samtidig som mulighetene for utdanning er størst i de største byene. Slik blir det naturlig at ungdommen skaper et positivt narrativ rundt utflyttingen og tiden i byen. Narrativet som skapes blant bygdeungdommen fungerer godt til å forklare valgene de tar, både til seg selv og til andre, samtidig som det tydelig bygger på det samfunnet vi lever i, der viktigheten av utdanning og mulighetene i byene tas for gitt.

Håkon sier han liker bylivet med restauranter og cafebesøk, noe han savner i Bygd. Han sier han vil: «*litt ut i verden. Se hva som er der*». Det, og muligheten for studier i byene drar han ut av bygda:

Og så har jeg hørt det fra folk jeg kjenner og at studentlivet er litt sånn befriende. At du kan gjøre litt som du vil, og ut og finne nye venner og prøve deg litt frem da. (Håkon)

Håkon virker til å ønske seg ut av bygda både på grunn av et individuelt ønske om en annen livsstil og en større frihet, og på grunn av strukturer som utdannings og jobbmuligheter. Det stemmer godt med hva Wiborg og Anvik (2016) og Rye (2019) argumenterer, nemlig at flytting fra bygda kommer av et samspill mellom individuelle ønsker og strukturer.

Også informantene som går yrkesfag, og kan få en jobb uten høyere utdanning utenfor Bygd, ser for seg en tur ut av bygda. Det finnes altså et felles ønske om å oppleve noe annet enn bygda, selv hos de som planlegger å slå seg ned i Bygd og er veldig positiv til livet de har der. Jeg vil sette det i sammenheng med det senmoderne samfunnet og ungdommens ønsker for individuelle valg og å kunne lage egne liv. De ønsker å utvikle seg utenfor bygda, utdanne seg, og tenker det i stor grad er positivt å bo en periode borte fra bygd og familie. Det å flytte, blir som Rye (2019) skriver, noe positivt i seg selv. Disse ønskene er likevel påvirket av bakenforliggende strukturer, knyttet til mengden av muligheter og «pull» effekten til byene, og fremstillingen av byene som et sted å være fri fra den sosiale kontrollen i bygda. Narrativet om «en tur ut» som bygdeungdommene skaper er knyttet til dette, og ved å se nærmere på det ser man hvordan de selv ser verden rundt seg, og seg selv som en del av verden.

Det er flere som ser for seg å bo en periode utenfor Bygd, spesielt i 20-årene, men som gjerne kunne tenke seg å slå seg ned i heimbygda etter dette, gjerne for å gi egne barn den idylliske bygdeoppveksten:

«Jeg ser jo for meg at jeg må ut en periode for å studere eller et eller annet sånn. Men sånn jeg ser på det nå så, jeg sier ikke nei takk hvis jeg bor i Bygd om 20 år nei. Det er absolutt, kan kanskje ikke kalle det en drøm, men et håp skal til å si, for fremtiden. (Eirik)

«Jeg vil nok kanskje ha noen år ut av bygda, men hvis jeg skal ut av bygda så vil jeg komme tilbake igjen senere. Jeg liker meg her i Bygd.» (Trym)

Ønsket om «en tur ut» er altså ikke synonymt med et ønske om å forlate bygda for godt, men heller et ønske om å oppleve noe annet utenfor heimbygda, før man returnerer dit. Og selv om mange av mine informanter ønsker seg, og planlegger å bo utenfor bygda i en periode i 20-

årene er ikke det tilfellet for alle. Ingrid, som jeg tidligere har beskrevet som «rotfesta og aktiv» og bondeungdom sier hun helst skulle bodd i Bygd hele tiden. Hun har slått seg til ro med at hun må ut av bygda for å ta den utdanning hun ønsker, men hun vil ha en utdanning som gjør at hun kan returnere og jobbe i bygda. I motsetningen til tanken om den idylliske bygdeoppveksten, er altså ønsket om «en tur ut» ikke like universelt.

5. Konklusjon

Det snakkes og skrives mye om fraflyttingen fra de norske bygdene. Særlig bekymring finnes det rundt at ungdommene i bygdene flytter vekk, og sjelden kommer tilbake. Dette er noe av det som har motivert og inspirert meg til å se på hvordan bygdeungdommens oppvekst virker inn på deres tanker om å slå seg ned i bygda. Samtidig ville jeg se på hva som kjennetegner de som vil og ikke vil bo heimbygda i fremtiden. Og hvordan sosiale nettverk og tilhørighet påvirker ungdoms forhold til heimbygda og på hvordan dette spiller inn på ungdoms flyttevalg. Disse spørsmålene har jeg forsøkt å finne svar på i min studie av ungdom i en bygd i Trøndelag. Her vil jeg presentere mine hovedfunn, trekke en konklusjon og legge frem forslag til videre forskning.

5.1 Hovedfunn

Hva som preget oppveksten i bygda hos mine informanter, ser ut til å ha klare sammenhenger med deres fremtidsønsker. Jeg finner at de av ungdommene som håper på et liv i bygda har klare fellestrekk - de har i oppveksten vært aktive i bygdemiljøet, i størst grad gjennom idrett som håndball og fotball. Derifra har de sterke bånd til sine jevnaldrende. I tillegg har de sterke røtter i bygda, de er vokst opp der og familiene deres er vokst opp der. Dette gjør dem «rotfestet og aktive». Disse ungdommene har mye sosial kapital (Putnam 2000), som i seg selv gjerne kjennetegner bygdesamfunn, og de føler på tillitt, tilhørighet og sterke forbindelser. Tilhørigheten de føler er knyttet til deres sosiale nettverk og til følelsen av å «høre hjemme» og passe inn. Selv om disse ungdommene drømmer om en fremtid i heimbygda er det faktorer som gjør det mindre aktuelt; forsvinner nettverket de har der og aktivitetene de har drevet med, blir ønsket om å bli også mindre. Slik blir det tydelig at fellesskapet og aktiviteten i bygda spiller en viktig rolle i deres fremtidsplaner.

I gruppen av ungdommene som vil bli har mange bondebakgrunn. Ungdom som vokser opp på gård uttrykker seg veldig positivt om bygda de er vokst opp i og livet de har hatt der. De

har en mye «lokal kapital», sterk «rural habitus» (Rye 2006), er «rotfestet» gjennom familie, slekt og gård i bygda, og passer godt inn i bygdemiljøet. Bondeungdom som også er «aktive» i bygda skiller seg ut fra de andre bygdeungdommene ved at de i størst grad planlegger for en fremtid i bygda. Blant annet tar de hensyn for ønsket om å bli i bygda når de velger yrke og utdanning.

Ungdommene som ikke i samme grad uttrykker et ønske om å slå seg ned i heimbygda har også fellestrekk. Disse har mindre røtter i bygda, og føler seg på mindre tilhørighet. «Førstegenerasjon bygdeungdom» har ikke de samme familierøttene i bygda som de «rotfesta» ungdommene, og dermed ikke samme tilhørighet. Selv om mange i denne gruppen også har vært aktive i bygdemiljøet i oppveksten, beskriver flere forskjellen mellom dem og bygdeungdommene uten innflytterbakgrunn, og følelsen av å skille seg ut har preget oppveksten. De som er «aktive», men ikke «rotfesta» og føler på en mindre grad av tilhørighet til bygda og er opptatt av å søke ut av bygda en periode. Selv om denne gruppen av ungdommer ikke har det samme tydelige ønsket om en fremtid i bygda, har ingen av dem utelukket det, og de snakker gjerne positivt om bygda de vokste opp i.

Det som er til felles for alle ungdommene jeg har snakket med, både de som er sikre på drømmen om å ende opp i Bygd, og de som ikke er det, er at de beskriver «den idylliske bygdeoppveksten». Bygdeungdommen trekker frem dette som en av de viktigste grunnene til å bo i heimbygda. Alle er enige om at det er bedre å oppdra barn i rurale strøk enn i by, og vil gi sine egne barn den samme trygge oppveksten de selv opplevde at de hadde i Bygd. Dette er en av de viktigste grunnene til at de ønsker seg tilbake til bygda – for å stifte familie der. Dette narrativet er tett knyttet til begrepet om en «rural idyll», som allerede er sterkt knyttet til ideen om gode oppvekst vilkår på bygda. Men jeg finner, i tillegg til nærheten til flott natur, tryggheten og nærhet til familie, at aktiv deltagelse i aktiviteter som idrett og felleskapet som skapes der, å ta i bruk den flotte naturen i bygda, og «å bli sett», står sentralt i ideen og fortellingen om «den idylliske bygdeoppveksten» blant mine informanter.

Alle mine informanter planlegger «en tur ut» av bygda. For de aller fleste av dem, spesielt de som er førstegenerasjons bygdeungdom, er dette noe de ønsker, og de legger frem et narrativ rundt ideen. Det er basert i ønsket om å bo utenfor bygda i en periode etter videregående, og tanken om at det er viktig å oppleve noe «nytt» utenfor heimbygda. Det henger gjerne sammen med planer og ønsker om å gjennomføre høyere utdanning, og å oppleve en livsstil som er annerledes enn den de lever i bygda. Likevel sammenfaller ikke ønsket om å dra «en

tur ut» med et ønske om å forbli «ute». Selv om alle mine informanter snakker om «en tur ut» vil fremdeles mange av dem flytte tilbake til heimbygda i en annen fase av livet.

Jeg vil dermed konkludere med at tilhørighet, opplevelsen av å passe inn, og deltagelse i sosiale nettverk i oppveksten er sentralt når det kommer til hvem som ønsker å bli og dra fra bygda. Det er ungdommer som er både «rotfestet og aktive» som i størst grad vil forbli i bygda, mens å bare være en av delene i de fleste tilfellene ikke er nok for å utvikle et sterkt ønske om en fremtid i bygda. Ut ifra mine funn virker det å bidra til at flest mulig føler seg inkludert og som en del av miljøet i bygda til kunne føre til økt ønske om å bli eller flytte tilbake til bygda. Å opprettholde sosiale aktiviteter blant bygdeungdommen, der det fokuseres på inkludering og felleskap, er viktig. Forsvinner disse aktivitetene og nettverkene som bygges rundt dem, forsvinner også noe av grunnlaget ungdommene har for tilbakeflyttingønskene sine. Å bygge opp flere muligheter for fellesskapsskapende aktiviteter, tror jeg vil kunne gi samhold og bånd til flere bygdeungdom – som vil kunne føre til at de føler på sterkere tilhørighet til bygda og ønsker en fremtid der.

5.2 Videre forskning

Hva jeg har kommet frem til her er preget av de kriteriene jeg satte for deltagelse i min undersøkelse, altså ungdommer fra en spesifikk bygd i Trøndelag. At jeg har intervjuet ungdommer som bare er i prosessen av å planlegge egen fremtid, uten å enda å ha tatt konkrete valg om fraflytting og tilbakeflytting, er en svakhet med mine funn. Jeg mener det ville vært spennende å følge opp mine informanter, eller å gjennomføre en kohort-studie av innbyggere fra samme eller lignende bygd. Da vil man få tilgang på data om hva informantene tenker og planlegger som ungdom, får så følge opp hvilke valg de ender med å ta og hvordan deres tanker og planer utvikler og forandrer seg. Slik får man se både hva informantene tenker i løpet av livet, men også hvilke valg de ender opp med å ta, og hvordan dette henger sammen.

I tillegg vil jeg synes det hadde vært interessant å se nærmere hvordan sosialt miljø virker inn på ungdommens opplevelser og fremtidsplaner. Er idretten like viktig i flere bygder? Kan et sterkt idrettsmiljø med stor deltakelse bidra til at flere ungdommer vil bli eller komme tilbake til heimbygda si? Har idretten en særrolle, eller kunne den fellesskapsskapende aktiviteten vært kor, speider, e-sport lag eller korps? Og hvordan utvikler dette felleskapet og samholdet seg når bygdeungdommen flytter, er det noe de tar med seg til når de flytter? Dette er spørsmål jeg synes det ville være veldig spennende å se nærmere på.

6. Litteraturliste

Almås, Reidar, Haugen, Marit, Rye, Johan Fredrik & Villa, Mariann (Red.). (2008). *Den Nye bygda*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Atkinson, Paul. (2015). *For Ethnography*. London: Sage.

Augustine, Sharon Murphy. (2014). Living in a Post-Coding World: Analysis as Assemblage. *Qualitative Inquiry*, 20(6) 747–753.

Aure, M., Berg. N., Cruickshank, J. & Dale. B. (2015). Sted – nye teorier i en norsk kontekst. I Aure, M., Berg. N., Cruickshank, J. & Dale. B. (Red), *Med sans for sted: nyere teorier* (s. 13-30). Bergen: Fagbokforlaget.

Aure, M., Nygaard, V. & Wiborg, M. (2015). Stedstilknytning: Materialitet, relasjoner og følelser. I Aure, M., Berg. N., Cruickshank, J. & Dale. B. (Red), *Med sans for sted: nyere teorier* (s. 195-212). Bergen: Fagbokforlaget.

Berg, Nina. G. (2016). Lokalsamfunn som sted. I Villa, Mariann & Haugen, Marit S. (Red.). (2016). *Lokalsamfunn* (s. 34-52) Oslo: Cappelen Damm.

Blaauboer. M. (2011). The Impact of Childhood Experiences and Family Members Outside the Household on Residential Environment Choices. *Urban Studies* 48(8), 1635–1650.

Bourdieu, P. (1985). The social space and the genesis of groups. *Theory and Society*, 14(6), 723-744.

Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Cambridge: Polity.

Bårdstu. (2015). *Hva Har Dere Lyst Til å Jobbe Med Som Voksen? - En Kvalitativ Studie Om Hva Som Påvirker Yrkesvalget Til Unge Gutter I Byen Og På Bygda*. (Masteroppgave). Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.

Childers, Sara M. (2014) Promiscuous Analysis in Qualitative Research. *Qualitative Inquiry* 20(6) 819–826.

- Dahlgren, K., & Ljunggren, J. (2010). *Klassebilder: Ulikhet og sosial mobilitet i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget
- Dale, Britt Engan, Berg, Nina Gunnerud. (2013) Hva er stedsidentitet, og hvordan fanger vi den opp?. I Berg, N. G, Dale, B., Førde, A., Kramvig, B. (Red.) *Å finne sted: Metodologiske perspektiver i stedsanalyser* (s. 23-42). Trondheim: Akademika forlag.
- Eriksen, Ingunn Marie & Andersen, Patrick Lie (2021). *Ungdoms tilhørighet, trivsel og framtidsplaner i Distrikts-Norge. En flermetodisk analyse av betydningen av bosted, kjønn og sosioøkonomiske ressurser*. (NOVA Rapport 2 2021.) Hentet fra <http://hdl.handle.net/20.500.12199/6519>
- Fauske, Halvor. (2001). Kvifor flyttar ungdom. I Heggen, K., Myklebust, J., & Øia, T. *Ungdom: I spenninga mellom det lokale og det globale* (s. 152-171). Oslo: Samlaget.
- Fosso, E.J. 2004. "Unges flytting – et spørsmål om identitet og myter om marginale og sentrale steder?". I Berg, N.G., Dale, B., Lysgård, H.K. and Løfgren, A (Red.) *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 119-135). Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Grimsrud, Gro Marit. (2000). *Kvinner på flyttefot* (Flyttemønster og bygdekultur. Om kvinner på flyttefot og kvinners karrieremuligheter i, distriktsarbeidsmarkedet). Lillehammer: Østlandsforskning.
- Hammersley, Martyn. (2017). Interview data: A qualified defence against the radical critique. *Qualitative Research: QR*, 17(2), 173-186.
- Haugen, Marit S. & Blekesaune, Arild (2016). Lokalsamfunnets betydning for eldre i bygd og by. I Villa, Mariann & Haugen, Marit S. (Red.). (2016). *Lokalsamfunn*. Oslo: Cappelen Damm.
- Haugen, Marit S. & Villa, Mariann. (2008). Idyllisk eller kjedeleg? Slik ungdom ser bygda. I Reidar Almås, Marit Haugen, Johan Fredrik Rye & Mariann Villa (Red.), *Den nye bygda*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

- Haugen, Marit S. & Villa, Mariann. (2005). Naboskap i bygda. *Sosiologisk Tidsskrift*, 13(3), 213-233.
- Hjelseth. (2016). Idrettslaget som markør for lokalsamfunnsidentitet. I Villa, Mariann & Haugen, Marit S. (Red.). *Lokalsamfunn*. Oslo: Cappelen Damm.
- Nugin, Raili. (2020). Space, Place and Capitals in Rural Youth Mobility: Broadening the Focus of Rural Studies. *Sociologia Ruralis*, 60(2), 306-328
- Markussen, E., Lødding, B., Sandberg, N., & Vibe, N. (2006). *Forskjell på folk - hva gjør skolen?: Valg, bortvalg og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring blant 9749 ungdommer som gikk ut av grunnskolen på Østlandet våren 2002: Hovedfunn, konklusjoner og implikasjoner tre og et halvt år etter* (Vol. 3/2006, Rapport (NIFU STEP: online)). Oslo: NIFU STEP.
- Mathiesen I. H, T. Buland & B. Bungum (2014). Kjønnstradisjonelle utdanningsvalg – en demokratisk utfordring? I Hestbek A.T og Haugen C. (red) *Pedagogikk, Politikk og Etikk, Demokratiske utfordringer i norsk skole* (s. 290-306). Oslo: Universitetsforlaget.
- Oliver, Caroline & O'Reilly, Karen. (2010). A Bourdieusian Analysis of Class and Migration: Habitus and the Individualizing Process. *Sociology (Oxford)*, 44(1), 49-66.
- Paulgaard, Gry. (2015). Oppvekst i tid og rom: Om betydning av sted i studiet av ungdom. I Aure, M., Berg, N., Cruickshank, J. & Dale, B. (Red). *Med sans for sted: nyere teorier* (s. 117-132). Bergen: Fagbokforlaget.
- Polkinghorne, Donald E. (2007). Validity Issues in Narrative Research. *Qualitative Inquiry*, 13(4), 471–486. <https://doi.org/10.1177/1077800406297670>
- Putnam, Robert D. (1995). Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy*, 6(1), 65–78. <https://doi.org/10.1353/jod.1995.0002>
- Putnam, Robert D. (2001). Social Capital: Measurement and Consequences. *Isuma: Canadian Journal of Policy Research* 2001:2. 41-51.

- Rapp, A., Ingebrigtsen, J. E., & NTNU samfunnsforskning. (2018). *Ung og voksen i Selbu, 2014-2018: en studie av skole, oppvekst og fysisk aktivitet blant elever ved Selbu videregående skole* (Vol. 2018). NTNU Samfunnsforskning AS.
- Reksnes, Asgeir, H. (2021, 17. April). Klassen var bygda si framtid – men så reiste dei. *NRK.no*. Hentet fra <https://www.nrk.no/emne/folkevandringa-1.15455567>
- Riessman, Catherine Kohler. *Narrative Methods for the Human Sciences*. Los Angeles: Sage Publications, 2008.
- Ritzer, G., & Stepnisky, J. (2014). *Sociological theory* (9th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Roulston, Kathryn. (2010) Considering quality in qualitative interviewing. *Qualitative Research vol. 10*(2) 199–228
- Rye, J.F. (2006). *Geographic and Social Mobility : Youth's Rural-to-urban Migration in Norway*. (Doktoravhandling). Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Rye, J. F. (2011). Youth migration, rurality and class. *European Urban and Regional Studies, 18*(2), 170-183.
- Rye, J. F. (2019). *Å være ung i Distrikts-Norge: Kunnskapsoversikt med utgangspunkt i nyere norsk forskning om distriktsungdommer*. Steinkjer: Distriktssenteret.
- Saunders, Benjamin, Kitzinger, Jenny, & Kitzinger, Celia. (2015). Anonymising interview data: Challenges and compromise in practice. *Qualitative Research : QR, 15*(5), 616-632.
- Seippel, Ørnulf, Sisjord, M.-K., & Strandbu, Åse. (2016). *Ungdom og idrett* (Red.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Silverman, David. (2017). How was it for you? The Interview Society and the irresistible rise of the (poorly analyzed) interview. *Qualitative Research : QR, 17*(2), 144-158.

Skauge, Mads & Hjelseth, Arve. (2021). Organisert idrett og skole som komplementære og konkurrerende arenaer: ulike mønstre for minoritets- og majoritetsungdom? *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 2(1) 23-43. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-8162-2021-01-02>

Skeggs, B. (1997). *Formations of Class & Gender*. London: Sage.

Statistisk sentralbyrå. (2020, 6. oktober). Tettsteders befolkning og areal. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/bef tett>

Strandbu, Stefansen og Smette (2016). En plass i jevnalderfelleskapet. Idrettens betydning i ungdomstida. I Seippel, Ørnulf, Sisjord, M.-K., & Strandbu, Åse. *Ungdom og idrett* (s. 113-132). Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Sørli, Kjetil, Aure, Marit & Langset, Bjørg. (2012). *Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende? : bo- og flyttemotiver de første årene på 2000-tallet*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

Sørli, Kjetil, Aure, Marit & Langset, Bjørg. (2011). *Flyttemotiver og bostedsvalg*. *Plan*, 43(5), 42–48.

Thorsen & Verstad. (2009). Hva er bygd - egentlig? I Nina G. Berg, Britt Dale, Hans K. Lysgård & Anders Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 169-188). Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Timmermans, Stefan, & Tavory, Iddo. (2012). Theory Construction in Qualitative Research: From Grounded Theory to Abductive Analysis. *Sociological Theory*, 30(3), 167-186.

Tjora, Aksel (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 3. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Tjora, Aksel Hagen. (2018). *Viten skapt: kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Tönnies, Ferdinand & Harris, José. (2001). *Community and civil society*. Cambridge; New York: Cambridge University Press.

Universitetet i Bergen & Språkrådet. (2018a). Bygd. I *Bokmålsordboka*. Hentet fra https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=bygd&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&begge=+&ordbok= begge

Vassenden, Anders. (2018). Produktive anomalier. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 2(02), 145-163. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2018-02-03>

Villa, Mariann. (2002). Livsfasebygda: når sosialt behov endrar seg. I Almås, R., Haugen, M., Johnsen, J. (Red.) *Bygdeforskning gjennom 20 år*. Trondheim: Tapir.

Villa, Mariann & Haugen, Marit S. (Red.). (2016). *Lokalsamfunn*. Oslo: Cappelen Damm.

Wiborg, Agnete. (2008). Flertydige bilder og ambivalent tilhørighet. I Reidar Almås, Marit Haugen, Johan Fredrik Rye & Mariann Villa (Red.), *Den Nye Bygda*. Trondheim: Tapir akademisk forlag

Wiborg, A., & Anvik, C. H. (2000). *Klassiske analyser: betingelser og barrierer for bosetting i distriktene* (Vol. 2000:120, p. 34). Norsk institutt for by- og regionforskning.

Wiborg, A., & Universitetet i Tromsø (2003). *En ambivalent reise i et flertydig landskap: unge fra distriktene i høyere utdanning* (p. 263). Institutt for sosialantropologi, Universitetet i Tromsø

Wilken, L. (2008): *Pierre Bourdieu*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Vedlegg 1 – Godkjenning fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Masterprosjekt i Sosiologi

Referansenummer*

974054

Registrert

23.09.2020 av Åshild Lunestad - aashillu@stud.ntnu.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Mariann Villa, mariann.villa@ntnu.no, tlf: 73591756

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Åshild Lunestad, aashillu@stud.ntnu.no, tlf: 94279202

Prosjektperiode

25.09.2020 - 01.06.2021

Status

30.09.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

30.09.2020 – Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 30.09.2020, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.05.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger.

Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål

dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 2 – Intervjuguide

Intervjuguide

Åpnings spørsmål

Jeg vil se på ungdom og fraflytting fra norske bygder. Er det noe du lurer på?

Kan du si litt om deg selv? Hvem er du? Hvor er du fra? Hvor bor du nå? Alder? Fritidsaktiviteter?

Vil du si litt om familien din, og konkret plassen du er fra?

Refleksjons spørsmål

Skolen og fritid

1. **Hvor stor er skolen? Hva slags linjer? Hva går du?**
2. Hvordan trives du på skolen / i praksisplassen? Jobber du hardt?
3. Hva tenker du over skolevalget du tok? Linje? Gå på skole utenfor Bygd? Ville du valgt det samme i dag? Har du byttet mellom linjer?
4. Får du hjelp hjemme med skole?
5. **Hva er det viktigste i livet ditt nå?** Skole, jobb, familie, venner og fritidsaktivitet?
6. Hva gjør du med vennene dine? Er du mye på fest? Alkoholvaner?
7. **Hva legger skolen opp til med utdanning? Hva med bygda, venner og familie?** Fortell en historie – hva sier læreren? Oppfordrer lærere dere til å velge høyere utdanning? Hva sier rådgivere på ungdomsskolen og VGS?

Bygda

1. **Kan du fortelle om den bygda du kommer fra? Størrelse? Hva skiller denne bygda fra andre bygder/andre plasser?** Hvordan er folk? Område? Hva jobber folk flest med? Hva har dere av butikker, helsevesen, skole, offentlig transport osv.? Hva tenker utenforstående om bygda?
2. **Likte du å være barn her, å vokse opp her? Hva med å være ungdom her?** Hvordan kunne man gjort det bedre? Lappen som 16?
3. **Hva liker du med bygda di/å bo i bygd, og hva liker du ikke?** Hva synes du om kommunen, og de som styrer den – gjør de en god jobb (spesielt for unge)?
4. **Vil du bli i bygda? Hvorfor, hvorfor ikke? Har du en for og imot liste?**
5. **Er det noe du savner i bygda?**
6. **Hvor har du mesteparten av vennene dine? Hvor er familien din? Er familien din innflyttere eller har dere en lang historie i bygda?**

7. **Identifiserer du deg med bygda di? Hører du hjemme? Hvorfor? Påvirker det om du har lyst til å bli/flytte tilbake?**
8. **Hvordan er en typisk bygding? Er du det?** Hvordan tror du det er å være annerledes i Bygd?
9. **Føler du at det finnes en «vi-følelse» knyttet til de andre i bygda du er fra?** Kjenner du de fleste?
10. **Føler du et press for å bli?** Har andre tanker og meninger om du bør flytte tilbake? Hvem?
11. Er du opptatt av å være med å forbedre/bevare bygda du er i? Hvis ja, på hvilken måte?
12. **Er du opptatt av at folk skal fortsette å bo på steder som Bygd? Hvordan kan man gjøre at folk gjør det?**

Studier

1. **Hva vil du gjøre når du er ferdig med skolen / praksisplass? Har det endret seg pga. koronapandemien?**
2. Hva tenker familien din/vennene dine om det? Tenker du at det påvirker deg?
3. Hva slags forventninger har familien din om utdanning/jobb? Hvordan snakker dere om det hjemme?
4. **Har mulighetene for jobb i bygda/nære bygda påvirket hva du studerer/vil studere?**
5. Hvilke jobbmuligheter har du hvis du blir?

6. **Hvis høyere utdanning: Hvor vil du studere? Hvorfor?**
 - a. **Hva gleder du deg til med å flytte? Hva gruer du deg til?**
 - b. **Vil du flytte tilbake etter endt studie?**
 - c. Kjenner du andre som har flyttet tilbake? Kan du i så fall fortelle hvem de er? Hva er deres historie?
 - d. Tror du at du vil komme ofte tilbake til bygda på besøk?
 - e. Er det noen endringer som ville ført til at du hadde mer lyst til å flytte tilbake?
 - i. For eksempel hva tenker du om prosentvis nedbetaling av studielån og lavere skatter som finnes bla. i Finnmark? Eller Vanylven som også vil lokke med nedbetaling av studielån, høyere startslønn ol.?

Kjønnsroller

1. **Har du noen tanker om kjønnsroller på bygda, for eksempel i kontrast til byen?**
 - a. Kjenner du selv på disse kjønnsrollene? Opplever du at du er bevisst de?
 - b. **Er dette noe du tenker på når du tenker over hvorvidt du vil flytte tilbake eller ikke?**

Møtet med byen

1. Når dere skal «til byen» eller til et sentralt sted, hvor reiser dere da? Hvor ofte reiser du inn til byen? Hvorfor reiser dere?
2. Hvordan er det å dra inn til «byen»? **Fortell en historie om en bytur.**
3. Tenker du at det er en forskjell mellom mennesker som vokser opp i bygd, og mennesker som vokser opp i by?
4. **Har du opplevd fordommer mot deg på grunn av bygda du er fra, eller fordi du er fra bygd? Hvilke?**

Deg og fremtiden

2. **Hva vil du gjøre når du er ferdig med skolen?**
3. Hvor har du lyst til å bo i 20 årene? I denne bygda, et annet sted, en by? Hvis du vil til by, vil du til regionscenter eller til en by et annet sted i Norge? Vil du flytte ut fra barndomshjemmet?
Er det viktig for deg å ha bodd et annet sted enn i Bygd?
4. **Se for deg deg selv om 5 år. Fortell.** Hvor er du? Hva gjør du?
5. **Hva slags muligheter tenker du at du har på bygda til å: få jobb, få partner, skaffe bolig, få utdanning? Vs. det samme i byen?**
6. **Hvordan ser du for deg fremtiden på bygda?**
7. **Ser du for seg å bli gammel/ stifte familie i heimbygda?**

Avslutnings spørsmål

Er det noe annet du tenker på som relevant i forbindelse med det vi har snakket om, eller noe du vil snakke mer om?

Takk for intervjuet!

Vedlegg 3 – Infoskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet «Bli hvis du kan»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å studere ungdoms forhold og framtidstanker om bygda de er fra. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg vil i min masteroppgave fokusere på ungdoms opplevelser av deres muligheter for å bli i bygda de er fra, eller for å komme tilbake etter en eventuelt fullført utdanning. Det ytres ofte bekymringer om hvordan unge forlater det rurale Norge til fordel for byene og tettstedene, og hvordan bygde-Norge sitter igjen med gamle ensomme gubber som langsomt dør ut. Min problemstilling er: Hvordan opplever ungdom fra bygda hvilke muligheter de har for å forbli i heimbygda? I tillegg vil jeg se på ulike underordnede forskningsspørsmål, blant annet: Hvordan opplever ungdom ungdomstiden på bygda? Hvordan opplever rural ungdom møte med er urbane?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU, Institutt for sosiologi og statsvitenskap er ansvarlig for prosjektet som er et samarbeid mellom Åshild Lunestad, Mariann Villa og Anna Rapp.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du er kontaktet som deltaker i dette prosjektet på basis av alder og bosted.

Hva innebærer det for deg å delta?

Du blir invitert til et intervju som varer mellom 30 og 45 minutter. Du kan selv velge passende sted for intervjuet. Intervjuet vil tas opp med en digital lydopptaker, og jeg vil ta skriftlige notater underveis.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

I tillegg til masterstudenten vil kun veileder fra instituttet ved NTNU Mariann Villa samt samarbeidspartner Anna Rapp på prosjektet ha tilgang på opplysningene. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Lydopptaket fra intervjuet blir lagret på en SD-minnebrikke. Opptakeren har verken tilkobling til internett- eller telenett. Etter opptak bringes opptakeren til instituttets eget transkripsjonsrom, hvor opptaket transkriberes av studenten selv. I transkriberingen anonymiseres opplysninger som kan identifisere deg som person. Etter dette slettes minnebrikken. Dermed er det ingen opplysninger som kan knyttes til deg som person som følger med videre i prosessen med analyse og publisering.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen blir 31. mai 2021. Da vil også alle personopplysninger og lydopptak destrueres.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Åshild Lunestad ved NTNU, på epost aashild@lunestad.com eller telefon: 94279202
- Mariann Villa ved NTNU, på epost

- NTNUs personvernombud: Thomas Helgesen, på epost thomas.helgesen@ntnu.no eller telefon: 93 079 038
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Mariann Villa

Åshild Lunestad

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Bli hvis du kan», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i dybdeintervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til anonymisering, 31.mai 2021.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

